

BUSINESS FINLANDIN INNOVAATIOSETELIN ARVIOINTI – VAIKUTTAVUUSKATSAUS

Loppuraportti 7.11.2022

MDI

Mikko Valtakari (MDI), Juho Nyman (MDI) ja Juha Eskelinen (Melkior)

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	4
1.1	Selvityksen tavoitteet	4
1.2	Selvityksen toteutus	5
2	INNOVAATIOSETELIN KÄYTTÖ SEKÄ SITÄ HYÖDYNTÄNEET YRITYKSET JA PALVELUTUOTTAJAT	6
2.1	Innovaatioseteliä käyttäneet yritykset	6
2.2	Innovaatiosetelin käyttö ja käyttökohteet	8
2.3	Palveluntuottajien löytäminen ja hyödyntäminen	10
3	INNOVAATIOSETELIN VAIKUTUKSET KOHDEYRITYKSIIN	13
3.1	Innovaatiosetelihankkeissa aikaansaatuja tuloksia ja suoria vaikutuksia	13
3.2	Vaikutukset ja hyödyt kehittämistoimintaan ja sen jatkuvuuteen	15
3.2.1	Tapaustutkimus innovaatioseteliä seuranneista jatkopoluista Business Finlandin eri rahoitusinstrumentteihin	17
3.3	Innovaatiosetelin vaikutukset liiketoimintaan	19
3.3.1	Avenger Group Oy innovaatiosetelin hyödyntäjänä	20
3.4	Liiketoiminnallisten vaikutusten tilastollinen arviointi	20
3.5	Liikevaihdon kehitys	22
3.5.1	Palkat	24
3.5.2	Kannattavuus	24
3.5.3	Tuottavuus	25
3.5.4	Kriittistä arviointia tuloksista	26
3.6	Vaikutukset liiketoiminnan kansainvälistymiseen ja vientiin	27
3.7	Tilastollinen tarkastelu innovaatioseteliä hyödyntäneiden yritysten viennistä	27
3.7.1	Kipinäkeskus innovaatiosetelin hyödyntäjänä	29
4	PALVELUTOIMITTAJASEKTORI JA SEN KEHITYS	30
4.1	Palveluntoimittajat ja palvelut	30
4.2	Innovaatiosetelin vaikutukset palveluntoimittajasektorin kehitykseen	31
4.2.1	Novus Victoria innovaatiosetelin palveluntarjoajana	32
4.3	Innovaatiosetelistä saatavat tulot	33
4.4	Korkeakoulut, yliopistot ja tutkimusorganisaatiot palveluntarjoajina	34
4.4.1	Ammattikorkeakoulu Centria innovaatiosetelin palveluntarjoajana	35
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	36
5.1	Vaikutukset kohdeyrityksiin	36
5.2	Innovaatiosetelin käynnistämien TKI-prosessien jatkuvuus	36

5.3	Innovaatiosetelin vaikutukset kansainvälistymiseen	37
5.4	Vaikutukset palvelusektorin kehittymiseen	37
5.5	Vaikutukset yhteistyöhön korkeakoulujen kanssa	38
5.6	Innovaatioseteli innovaatiopolitiikan instrumenttina	38
5.7	Kehittämistarpeita ja kehittämissuhteita	39
LIITTEET		41

1 Johdanto

Business Finlandin myöntämä innovaatioaseteli on tarkoitettu pk-yrityksille, joilla on uusi kansainvälistä kasvupotentiaalia omaava tuote- tai palveluidea ja jonka eteenpäin viemiseksi yritys tarvitsee ulkopuolista osaamista. Innovaatioasetelin avulla on tarkoitus löytää yrityksille uusia avauksia liiketoimintansa kasvun tueksi ja kannustaa yrityksiä innovaatiotoiminnan piiriin. Vuonna 2016 käyttöön otetulla innovaatioasetelillä voidaan ostaa uutta tietoa ja osaamista yritykseen. Vuonna 2022 innovaatioasetelin arvo on 5 000 euroa ja 100 % ostettujen palvelujen arvonlisäverottomasta määrästä. Palvelun arvonlisävero on setelin saajayrityksen maksettava osa. Seteliavustus maksetaan yritykselle sen jälkeen, kun yritys on hyväksynyt palveluntuottajan toimittaman työn ja maksanut palkkion palveluntuottajalle. Setelin arvo oli vuoden 2021 loppuun saakka 6 200 euroa (5 000 euroa + alv), se on tarkoitettu vain ostopalveluihin ja sisältää 20 % omarahoitusosuuden (1 240 €).

Innovaatioaseteli tulee käyttää innovaatiotoimintaan liittyvien asiantuntijapalvelujen hankintaan. Innovaatioasetelillä voi käyttää palvelujen hankintaan esimerkiksi innovaatiopalveluja tarjoavilta yrityksiltä, yliopistoilta, ammattikorkeakouluilta ja tutkimusorganisaatioilta. Innovaatiotoiminta tarkoittaa toimenpiteitä, joilla yritys kehittää tuotteitaan, palvelujaan tai prosessejaan tai hankkii palveluna uutta innovaatiotoiminnassa tarvittavaa tietoa ja osaamista.

Vuonna 2017 tehdyssä Tekesin kansainvälisen kasvupaketin väliarvioinnissa¹ arvioitiin myös innovaatioasetelin käyttöä ja vaikutuksia. Kyseisessä ajankohdassa innovaatioaseteli oli ollut käytössä vasta reilun vuoden. Tässä selvityksessä innovaatioaseteliä arvioidaan tilanteessa, jossa seteli on ollut käytössä vajaat seitsemän vuotta. Arvioinnissa on ollut tarkoitus selvittää laaja-alaisemmin sitä, millaisia vaikutuksia setelin käytöllä on ollut yritysten liiketoimintaan sekä innovaatiotoimintaan, kun seteli on ollut käytössä seitsemän vuotta.

1.1 Selvityksen tavoitteet

Arvioinnin tavoitteena on ollut tuottaa vaikuttavuuskatsaus, jossa esitetään vastauksia siihen, miten yritykset ovat innovaatioasetelin avulla saaneet markkinoille uusia kansainvälistä kasvupotentiaalia omaavia tuote- tai palveluideoita. Lisäksi tavoitteena on ollut tarkastella, miten yksityinen palvelusektori on kehittynyt innovaatioasetelin avulla.

Arvioinnilla on vastattu seuraaviin ydinkysymyksiin:

- Miten innovaatioaseteli on vaikuttanut kohdeyritysten kehitykseen?
 - Mikä on yritysten t&k- ja taloudellinen tilanne vuosina 2015–2021? (t&k-toiminta, vienti, liikevaihto, työpaikat, kannattavuus)
 - Mitä uutta innovaatiotoimintaa on käynnistetty innovaatioasetelillä ja sen jälkeen esimerkiksi uusina t&k-projekteina?
 - Miten seteli on vaikuttanut kansainvälistymiseen?
 - Miten seteli on vaikuttanut kestävään (taloudellinen, ekologinen ja sosiaalinen) kehitykseen?
- Mikä on ollut palveluntarjoajien rooli ja miten innovaatioaseteli on vaikuttanut yksityisen palvelusektorin kehittymiseen
- Miten innovaatioaseteli on vaikuttanut yritysten yhteistyöhön korkeakoulujen ja muiden tutkimusorganisaatioiden kanssa?
- Mitä muita palveluja innovaatioaseteli on kannustanut hakemaan?
- Mitkä ovat mahdolliset vaikutukset innovaatiovetoiseen viennin kasvuun?

Selvityksessä on tuotettu ehdotuksia kerätyn aineiston pohjalta siihen, miten innovaatioaseteliä voitaisiin kehittää jatkossa vielä vaikuttavammaksi.

¹ Kansainvälistymisen kasvupaketin arviointi. 4Front. 5.4.2017.

1.2 Selvityksen toteutus

Selvityksessä on hyödynnetty useita erilaisia aineistoja ja menetelmiä, sekä kerätty tietoa erilaisilta toimija- ja intressitahoilta. Keskeisiä toimija- ja intressitahoja työssä ovat innovaatioasetelin toteutuksesta vastaavat viranomaiset (Business Finland, työ- ja elinkeinoministeriö), innovaatioaseteliä käyttäneet yritykset, palvelun tarjoajat sekä muut innovaatioaseteliä käyttäneiden yritysten yhteistyötahot, kuten korkeakoulut ja muut tutkimusorganisaatiot. Lisäksi työssä on käytetty keskeisenä tutkimusmenetelmänä vaikutusten tunnistamisessa tilastollisia perusmenetelmiä sekä tilastollista vertailuanalyysiä, jonka aineistoina käytetään tarjouspyynnössä mainittuja Business Finlandin asiakasrekisterin sekä verottajan tietoja vuosina 2016–2021 innovaatioasetelin saaneista yrityksistä. Kyseinen aineisto tarjoaa hyvän perustan usein pitkällä aikavälillä syntyvien liiketoiminnallisten vaikutusten tunnistamiseen. Työn lopulliset johtopäätökset ja kehittämissuhteudet tuotetaan siten eri näkökulmista ja eri menetelmin kootun tiedon kokonaisvaltaisen analyysin perusteella.

Alkuhaastattelut: Selvityksen alussa toteutettiin 11 kappaletta alkuhaastatteluita, joilla pyrittiin saamaan alustava näkemys arviointikysymyksiin liittyen. Haastateltavia olivat Business Finlandin rahoitusasiantuntijat ja tukien käsittelijät, työ- ja elinkeinoministeriön asiantuntijat sekä sidosryhmien asiantuntijaedustajat.

Dokumenttianalyysit: Selvityksessä on analysoitu keskeiset dokumenttimateriaalit, joihin ovat lukeutuneet aiemmat innovaatioaseteliin tehdyt selvitykset ja arvioinnit. Lisäksi selvityksessä on hyödynnetty yleisemmin aihealueeseen liittyviä selvityksiä ja tutkimuksia. Aineistoanalyysin avulla luotiin kokonaiskuvaa innovaatioasetelin käyttöönoton taustoista, setelin saannin ehdoista ja kriteerien muutoksista.

Kysely innovaatioaseteliä hyödyntäneille yrityksille: Kysely lähetettiin 8 381 henkilölle ja 8 222 yritykseen. Osaan yrityksistä lähetettiin kysely kahteen yhteystietoon. Kysely oli käynnissä 13.9.–30.9. välisen ajan. Vastaamisesta lähetettiin kolme muistutusta. Kyselyyn saatiin 1 158 vastausta, jolloin vastausprosentti oli 14 %. Todellisuudessa vastausprosentti on suurempi, sillä kaikki yhteystiedot eivät ole enää käytössä ja yritykset eivät ole enää olemassa. Kyselyllä kartoitettiin tietoa setelin käytöstä, hyödyistä sekä vaikutuksista yrityksille. Kyselyn vastaajaorganisaatioiden taustatietoja on esitetty liitteessä 1.

Kysely palvelutuottajaorganisaatioille: Kysely lähetettiin 1 503:lle palvelutuottajaa edustavalle henkilölle. Kysely oli käynnissä 16.9.–3.10. välisen ajan. Vastaamisesta lähetettiin kolme muistutusta. Kyselyyn saatiin yhteensä 242 vastausta, jolloin vastausprosentti oli 16 %. Kyselyllä kartoitettiin tietoa palvelutuottajien tarjoamista palveluista ja heidän liiketoimintansa kehittymisestä innovaatioasetelin ansiosta. Kyselyn vastaajaorganisaatioiden taustatietoja on esitetty liitteessä 2.

Kuvailevat tilastanalyysit hanke- ja rahoitusdatailla: Selvityksessä on hyödynnetty Business Finlandin hanke- ja rahoitustietokannoista saatuja tietoja. Analyysit on toteutettu kuvailevilla tilastollisilla menetelmillä. Aineistoilla on pyritty saamaan kuvaa innovaatioasetelin käytöstä ja käyttäjistä sekä setelin käytön ajallisesta kehityksestä.

Ekonometrinen tilastanalyysi: Selvityksessä on toteutettu ekonometrisilla menetelmillä analyysi innovaatioasetelin käyttöönsä saaneille yrityksille. Analyysissa hyödynnettiin Business Finlandin toimittamia yritysten tilinpäätöstietoja, Business Finlandin hanketietokannan tietoja, Tilastokeskuksen aineistoja sekä Tullin tietoja. Aineistoilla tarkasteltiin kohdeyritysten liikevaihdon, työpaikkojen, viennin ja kannattavuuden kehitystä innovaatioasetelin saaneissa yrityksissä. Analyysi perustui erot erotuksissa -menetelmään (difference-in-differences), jossa on verrattu innovaatioasetelin saaneiden kohdeyritysten tulosmuuttujien keskiarvon kehitystä kunkin toimialan muiden pk-yritysten tulosmuuttujien kehitykseen ennen ja jälkeen kohdeyritysten saamaa innovaatioaseteliä.

Tapaustutkimukset: Selvityksen osana toteutettiin viisi tapaustutkimusta, joilla pyritään kuvaamaan erityisesti sitä innovaatioasetelin vaikutusdynamiikkaa ja lisäarvoa, jota ei esimerkiksi tilastojen ja kyselyn tulosten perusteella pysty kuvaamaan. Tapaustutkimukset on valittu kyselyjen vastausten perusteella sekä arviointikysymysten kannalta tärkeisiin teemoihin liittyen. Tapaustutkimukset on raportoitu tapaustutkimuskuvauksina tässä loppuraportissa.

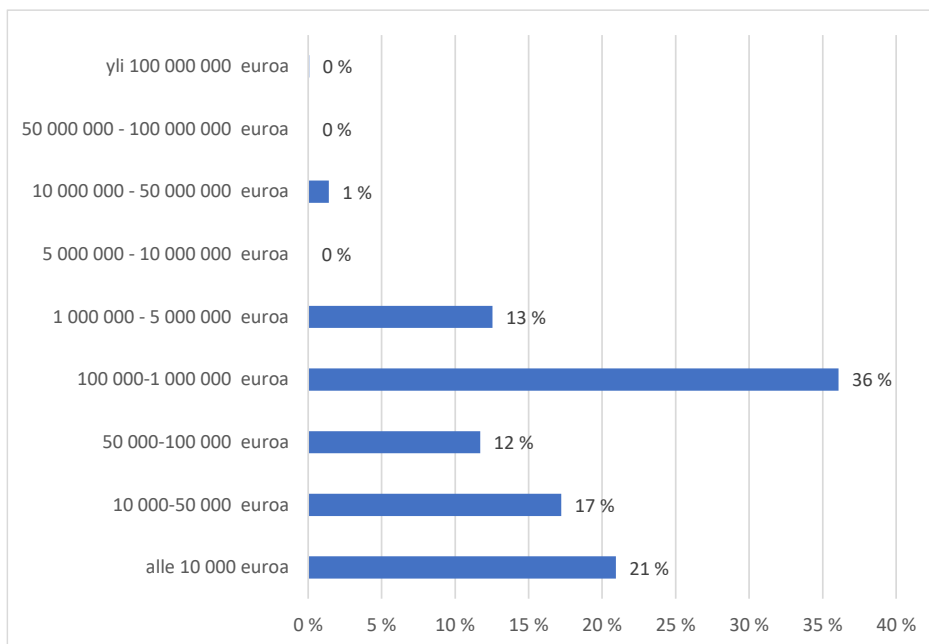
Työpaja: Selvitystyön alustaviin tuloksiin, johtopäätöksiin ja kehittämissuhteuksiin liittyen järjestettiin kehittämistyöpaja 25.11.2022. Työpajassa validoitiin arviointityön tuloksia ja generoitiin suosituksia jatkoa ajatellen. Työpajaan osallistui asiantuntijoita Business Finlandista sekä keskisistä sidosryhmäorganisaatioista.

2 Innovaatiosetelin käyttö sekä sitä hyödyntäneet yritykset ja palvelutuottajat

2.1 Innovaatioseteliä käyttäneet yritykset

Innovaatiosetelin on vuosina 2016–2022 saanut yhteensä 8 223 yritystä, ja rahoitusta on myönnetty noin 51 miljoonaa euroa. Setelin saaneista yrityksistä uusia asiakkuuksia, eli yrityksiä, jotka saivat Business Finlandilta ensimmäistä kertaa rahoitusta, oli 94 %. Innovaatioseteli on siis tuonut useita tuhansia yrityksiä Business Finlandin palveluiden piiriin.

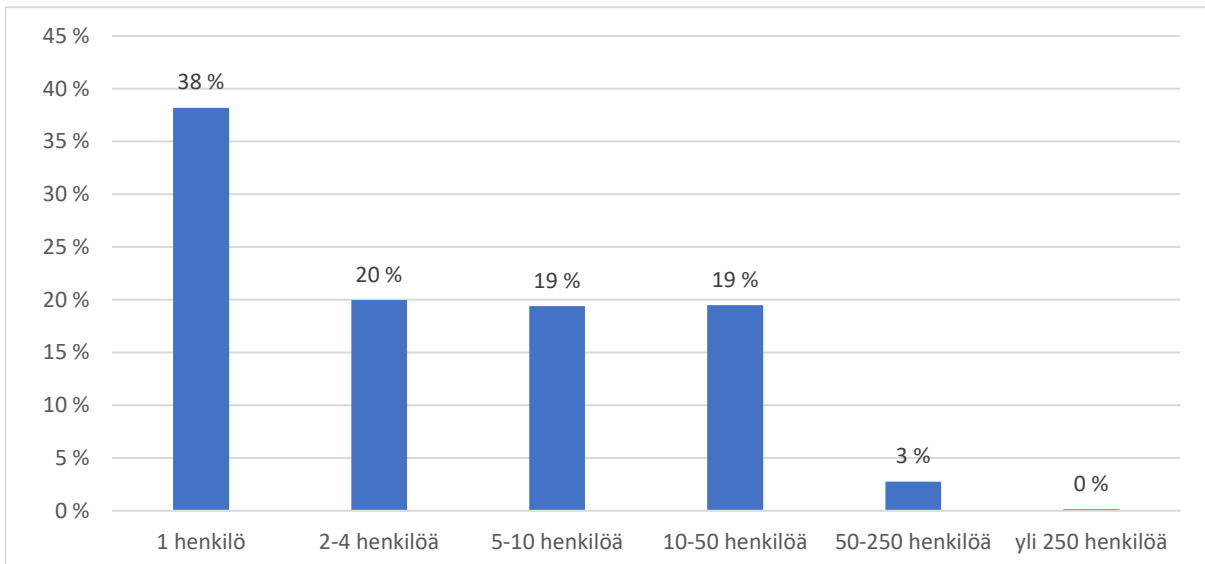
Setelin saajina on ollut erityyppisiä mikro- ja pk -yrityksiä. Setelin käyttö on painottunut selkeästi pienille alle 100 000 euron liikevaihdon yrityksille sekä toisaalta 100 000–1 000 000 euron liikevaihdon yrityksille. Liikevaihdoltaan tätä suurempia yrityksiä on ollut pienempi osa, noin 14 % yrityksistä.

Kuva 1. Innovaatiosetelin saaneiden yritysten keskiarvoisen liikevaihto vuosina 2018–2021 (muut kuin 12 kk tilinpäätöstiedot suhteutettu 12 kuukauteen).

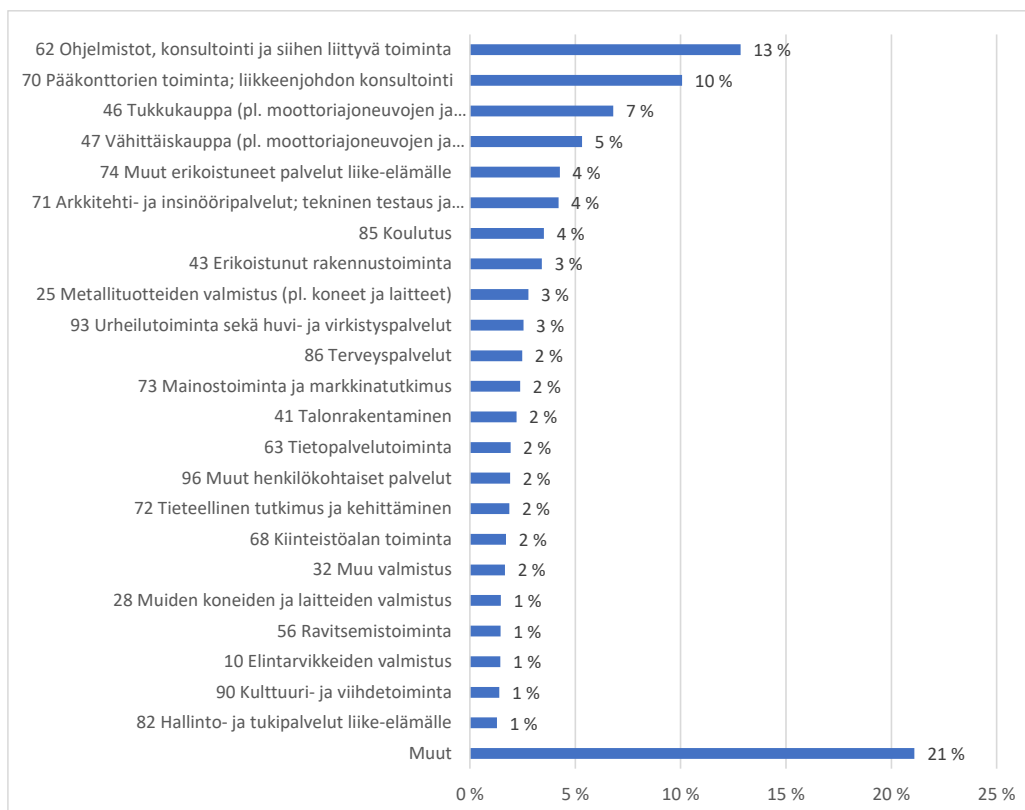
Myös henkilöstön kokoa tarkasteltaessa innovaatiosetelin saajina painottuvat pienet yritykset. Innovaatiosetelin saaneista yrityksistä vain osa on raportoinut tilinpäätöksistä tietoa henkilöstömäärän suhteen. Näistä yrityksistä 38 % on 1 hengen yrityksiä ja 20 % on 2–4 hengen yrityksiä. Noin 58 % on ollut siis hyvin pieniä yrityksiä. Loput lähes 38 % yrityksistä on ollut alle 50 hengen yrityksiä. 5–10 hengen yrityksiä on 19 %. Yli 50 hengen yrityksiä on ollut muutama prosentti innovaatiosetelin saajista. Selvityksen kysely antaa samansuuntaisen kuvan henkilöstön koosta. Yrityksistä 37 % oli 1 hengen mikroyrityksiä ja 40 % 2–4 hengen yrityksiä. Tätä suurempia yrityksiä on 23 % innovaatiosetelin saajista, joista 1 % on yli 50 hengen yrityksiä.

Kokonaisuutena innovaatioseteli on siis kohdistunut yrityksen kokoa tarkasteltaessa hyvin siihen kohderyhmään, jolle se on tarkoitettukin. Mikroyritykset ja pienet yritykset ovat selkeästi suurin setelin hyödyntäjäryhmä, ja näitä suuremmat yritykset ovat hyödyntäneet seteliä harvemmin.

Kuva 2. Yritysten henkilöstömäärä niiden yritysten tilinpäätöstietojen mukaan, jotka ovat raportoineet tiedon.

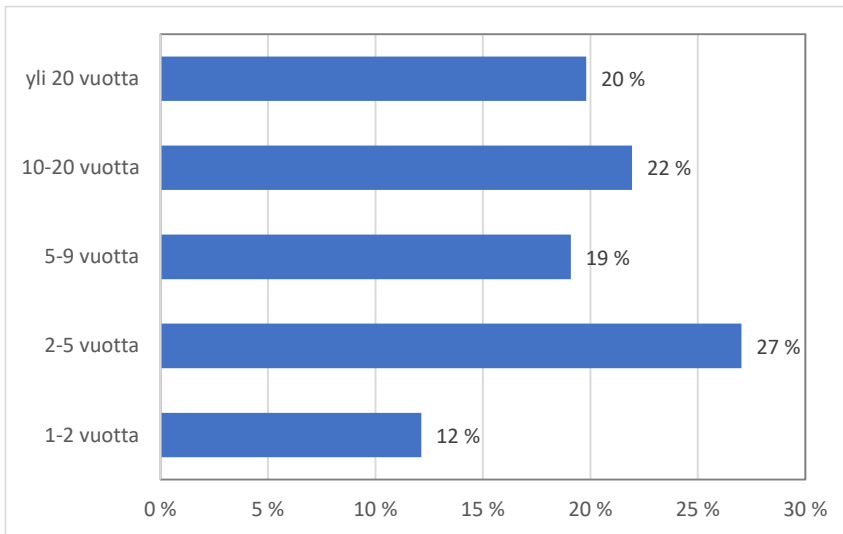
Innovaatioseteliä hyödyntäneiden yritysten toimialoja tarkasteltaessa voidaan nähdä, että seteli on kohdistunut kohtuullisen laajasti erilaisilla aloilla. Innovaatiosetelin hyödyntäjät edustavat 71:tä erilaista 2-numerotason toimialaa (TOL 2008). Yksittäisiä toimialoja, joilta löytyy setelin hyödyntäjiä paljon, ovat erityyppiseen konsultointiin, liike-elämäpalveluihin sekä ohjelmistoihin liittyvät toimialat. Lisäksi esimerkiksi tukku- ja vähittäiskaupan aloilta löytyy innovaatioseteliä hyödyntäneitä yrityksiä. Kokonaisuutena seteli on kuitenkin hyödynnetty myös toimialoja tarkasteltaessa varsin laajasti erityyppistä liiketoimintaa harjoittavissa yrityksissä.

Kuva 3. Innovaatiosetelin vuosina 2016–2022 saaneiden yritysten toimialajakauma (TOL 2008 2-numerotaso)

Innovaatiosetelin saaneissa yrityksissä on myös iältään erityyppisiä yrityksiä selvityksen kyselyn mukaan. Hyvin tuoreita alle 2 vuotta vanhoja yrityksiä on 12 % ja 2–5 vuoden ikäisiä on 27 %. Yrityksistä 58 % on alle 10 vuoden

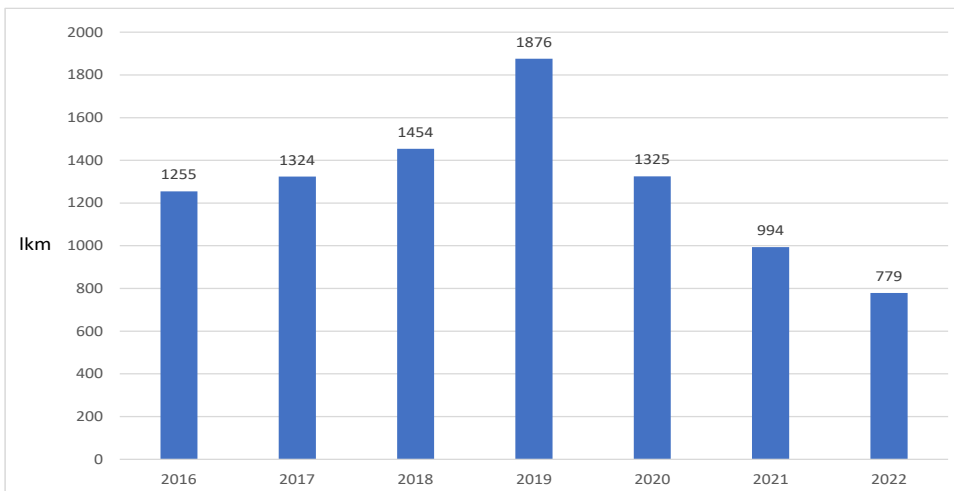
ikäisiä. Tämän lisäksi innovaatioaseteliä on hyödynnetty myös vanhemmissa yli 10 vuotta vanhoissa yrityksissä (42 % vastaajista).

Kuva 4. Innovaatioasetelin saaneiden yritysten ikä selvityksen kyselyn mukaan.

2.2 Innovaatioasetelin käyttö ja käyttökohteet

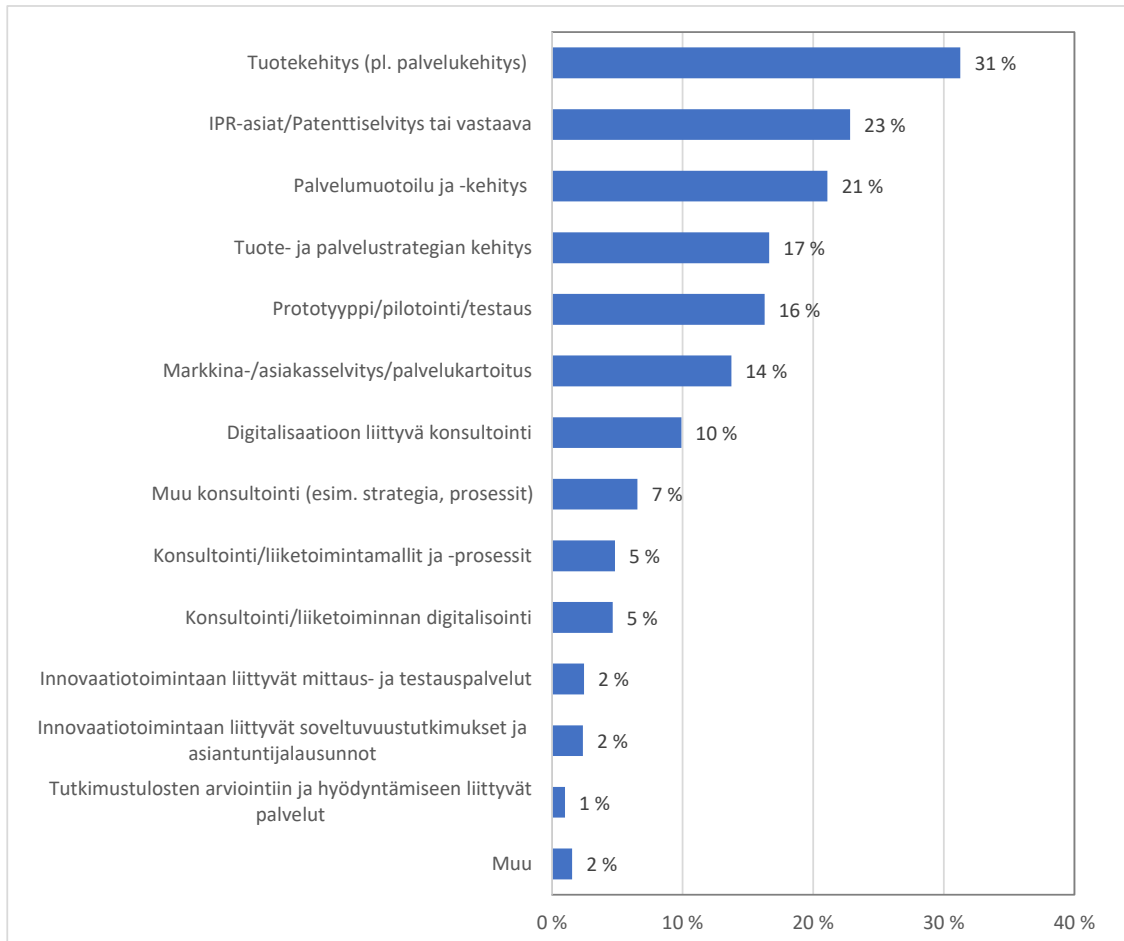
Innovaatioaseteliä on myönnetty 2016–2020 vuosittain yli tuhat kappaletta. Suurimmillaan setelin myöntöjä tehtiin vuonna 2019, jolloin seteleitä myönnettiin 1 876 kappaletta. Vuonna 2020 setelin myöntöehtoja muutettiin, jolloin seteliin otettiin mukaan omarahoitussosius². Vuosien 2020–2021 aikana setelien myöntöjen määrä on laskenut, mihin myöntöehtojen muuttaminen on saattanut yhtenä tekijänä vaikuttaa. Vuonna 2021 seteliä myönnettiin ensimmäisen kerran alle 1 000 kappaletta. Vuonna 2022 setelin myöntöehdoista otettiin omarahoitussosius jälleen pois ja muutettiin maksatusta. Tämä on Business Finlandin asiantuntijoiden ja syksyn 2022 myöntöjen tilannetta tarkasteltaessa jälleen lisännyt innovaatioasetelin käyttöä.

Kuva 5. Myönnettyjen innovaatioasetelien vuosittainen lukumäärä.

² Yrityksen omarahoitussosius oli 1 000 € + alv. Business Finland maksoi palveluntuottajalle enintään 4 000 € + alv. joten setelin kokonaissumma 5 000 € + alv. Omarahoitussosiuksen tarkoituksena oli edistää hakijoiden sitoutumista projekteihin entistäkin enemmän.

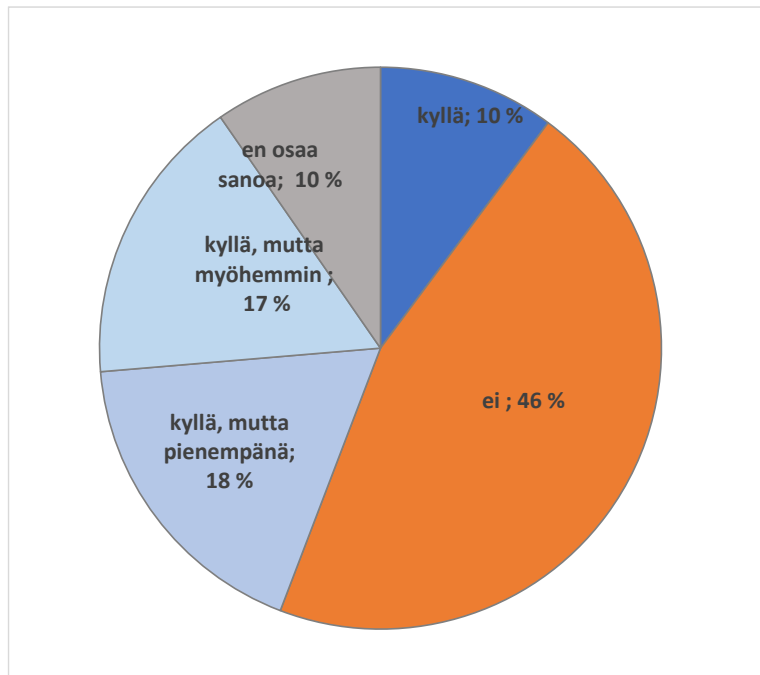
Innovaatioseteliä käyttäneille yrityksille tehdyn kyselyn vastausten perusteella valtaosa setelillä toteutetuista hankkeista on kohdistunut yrityksen tuotekehitykseen (31 % hankkeista), IPR-asioihin (23 %) tai palvelumuotoiluun ja -kehitykseen (21 %) (Kuva 6). Seteliä on käytetty runsaasti myös tuote- ja palvelustrategian kehitykseen, prototyypin testaukseen sekä markkinaselvitysten tekoon. Sen sijaan Business Finlandin verkkosivuilla setelin käytön esimerkkikohteina mainittujen tutkimustulosten arviointiin liittyvien palveluiden sekä innovaatiotoimintaan liittyvien soveltavuustutkimusten, asiantuntijalausuntojen ja mittaus- ja testauspalveluiden käyttö innovaatiosetelin kohteena on ollut vähäistä. Kyselyn vastaukset setelin käyttötarkoituksesta ovat hyvin samansuuntaiset innovaatiosetelin käyttöönoton alkuvaiheessa vuonna 2017³ tehdyn vastaavan kyselyn kanssa. Setelin käyttökohde ei vastausten perusteella ole juuri lainkaan muuttunut sen käytössä olon aikana. Ainoa havaittava ero kyselyiden tuloksissa on se, että vuonna 2017 digitalisaatioon liittyvä konsultointi oli hieman vuotta 2022 useammin setelin käytön kohteena.

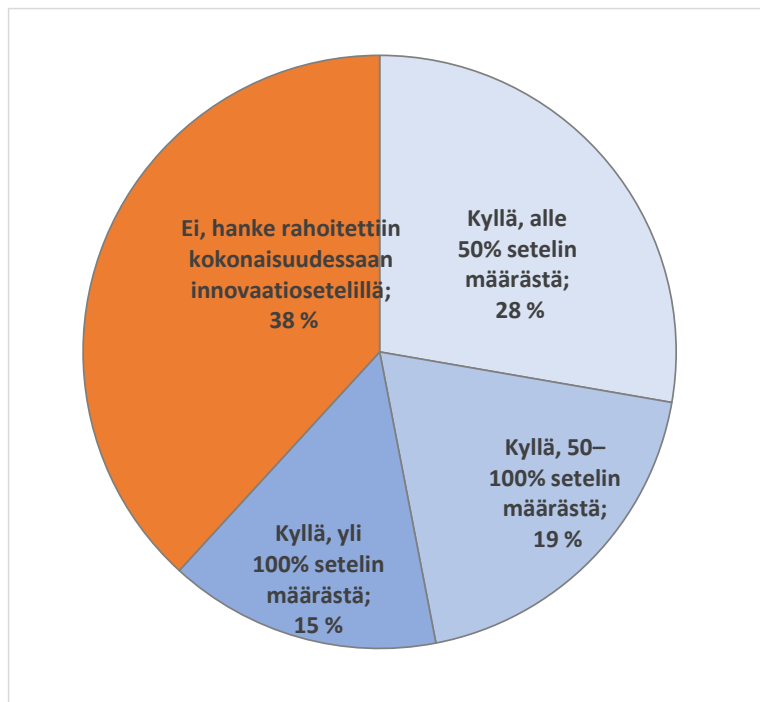
Kuva 6. Innovaatioseteliä hyödyntäneiden yritysten vastauksia setelin käytön kohdistumisesta.

Kyselyn perusteella valtaosa, eli 46 % yrityksistä, ei olisi toteuttanut innovaatiosetelillä toteutettua hanketta, mikäli seteliä ei olisi ollut (Kuva 7.). Vastaavasti vain joka kymmenes setelillä kehittämishankkeen toteuttanut yritys olisi toteuttanut hankkeen myös ilman seteliä. Tässä suhteessa setelirahoituksen lisäarvo on suuri ja rahoituksen vuotovaikutus vähäinen, sillä 80 % setelillä toteutetuista hankkeista olisi jäänyt kokonaan toteuttamatta tai hanke olisi toteutettu pienempänä tai myöhemmin. Innovaatiosetelin käytöllä on myös ollut vaikutusta yritysten omiin rahallisiin panostuksiin setelihankkeen toteutuksessa. Reilut 60 % yrityksistä on laittanut setelin arvon lisäksi omaa rahoitusta (muu kuin setelin mahdollinen omarahoitusosuus) setelihankkeen rahoitukseen.

³ Ramboll Management Consulting, Gaia Consulting, 4FRONT ja Tempo Economics (2017). Innovaatiosetelin arviointi osana Tekesin kansainvälisen kasvupaketin arviointia.

Kuva 7. Seteliä käyttäneiden yritysiedustajien näkemyksiä siitä, olisiko hanke toteutettu myös ilman innovaatioaseteliä.

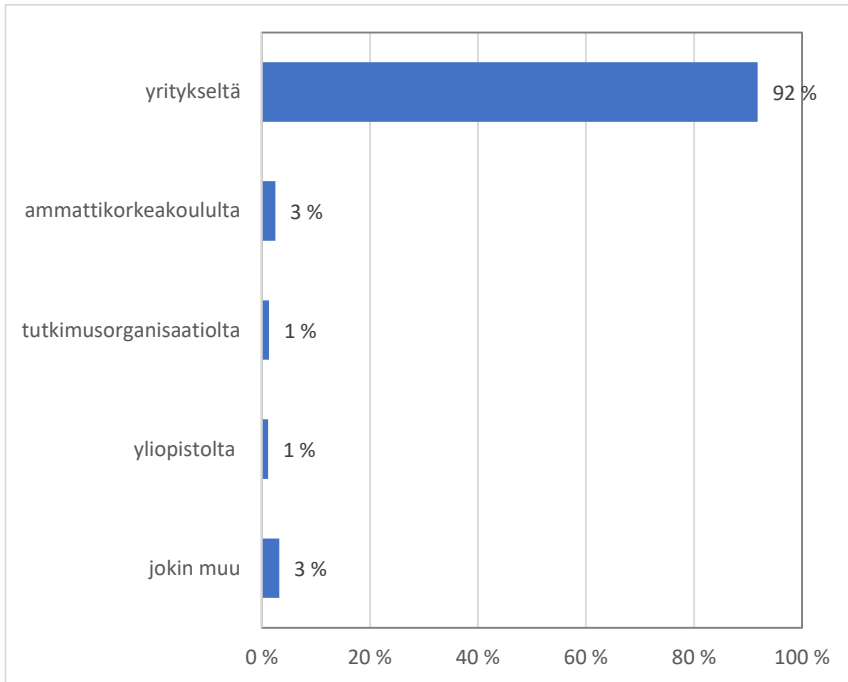
Kuva 8. Seteliä käyttäneiden yritysiedustajien näkemyksiä siitä, missä määrin setelihankkeeseen käytettiin myös yrityksen omaa rahoitusta.

2.3 Palveluntuottajien löytäminen ja hyödyntäminen

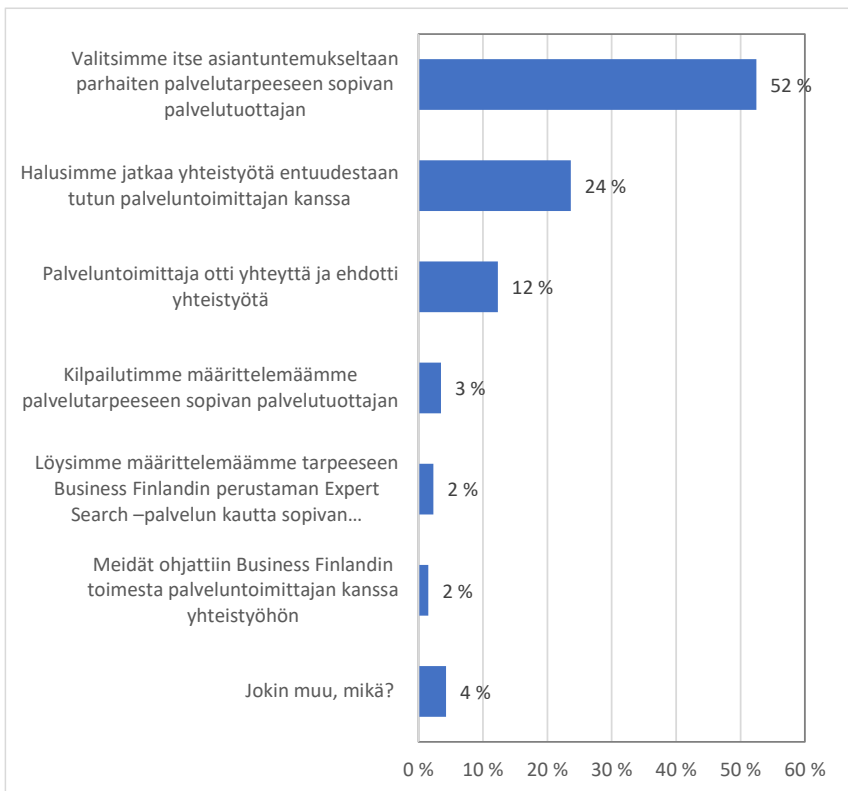
Innovaatioaseteliä on mahdollista käyttää varsin laajasti erityyppisten palvelujen hankintaan sekä erityyppisiin palvelutoimittajiin. Innovaatioaseteliä voi käyttää muun muassa tuote- ja palvelustrategian tai -muotoilun kehittämiseen, kokeiluihin ja ketteriin tuote- ja palvelukehitykseen, innovaatiotoimintaan liittyviin mittaus- ja testauspalveluihin, IPR-asioihin sekä tutkimustulosten arviointiin ja hyödyntämiseen liittyviin palveluihin. Seteli myönnetään selkeästi uuden innovaatioaihion kehittelyyn, jolla on kansainvälistymispotentiaalia. Innovaatioasetelillä

palveluja voi ostaa mm. yksityisiltä yrityksiltä, korkeakouluilta, yliopistoilta ja tutkimuslaitoksilta. Setelillä on pyritty myös lisäämään korkeakoulujen ja pk-yritysten yhteistyötä.

Seteliä käyttäneille yrityksille suunnatun kyselyn perusteella innovaatio-setelillä hankittu palvelu on pääsääntöisesti hankittu yrityksiltä. Vain vajaa 5 % yrityksistä ilmoitti hankkineensa palvelun yliopistolta, ammattikorkeakoululta tai muulta tutkimusorganisaatiolta. Lisäksi muina palveluntuottajina mainittiin myös muun muassa patenttitoimistot, yhdistykset ja yksityiset elinkeinoharjoittajat (Kuva 8).

Kuva 9. Palveluntuottajat innovaatio-setelihankkeissa

Kuva 10. Palveluntuottajan valinnan syyt

Yli puolet vastaajista näki tärkeimmäksi syyksi käytetyn palveluntuottaja valintaan sen, että palveluntuottaja koettiin asiantuntemukseltaan parhaiten palvelutarpeeseen sopivaksi. Vastaavasti noin neljännes vastaajista arvioi syyksi halun jatkaa entuudestaan tutun palveluntoimittajan kanssa. Reilussa kymmenessä prosentissa palveluntoimittajan valintaan vaikutti se, että palveluntoimittaja otti itse yhteyttä ja ehdotti yhteistyötä. Vain harva seteliä käyttänyt yritys valitsi palveluntoimittajan kilpailutuksen tai Business Finlandin Expert Search -palvelun avulla. (Kuva 9).

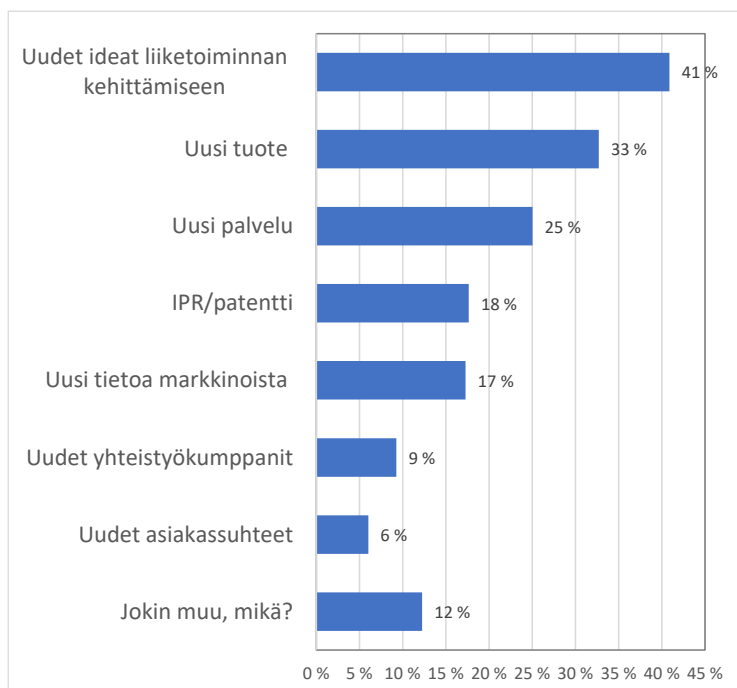
Mielenkiintoisena havaintona kyselystä nousee esiin se, että silloin kun palveluntoimittajaksi oli valittu ammattikorkeakoulu, yliopisto tai tutkimuslaitos tärkeimmäksi syyksi valita palveluntuottaja oli Business Finlandin perustaman Expert Search -palvelu. Vastaavasti pienenä yksityiskohtana kyselystä nousee esiin myös se, että niinä vuosina (2018–2019), kun Business Finlandin setelirahoitus osoitettiin suoraan palveluntoimittajalle, syynä palveluntuottajan valintaan oli muita vuosia useammin se, että palveluntoimittaja otti itse yhteyttä ja ehdotti yhteistyötä.

3 Innovaatiosetelin vaikutukset kohdeyrityksiin

Arvioinnissa on tarkasteltu innovaatiosetelin hyötyjä ja vaikutuksia erilaisista näkökulmista. Keskeisiä näkökulmia ovat olleet muun muassa innovaatiosetelin vaikutus yritysten TKI-toiminnan jatkuvuuteen, liiketoiminnan kasvuun ja tuottavuuteen ja kannattavuuteen, kansainvälistymiseen ja vientiin sekä innovaatioseteli-hankkeessa aikaansaadut tulokset ja muut hyödyt. Innovaatioseteliä on arvioitu myös vuonna 2017 tehdyssä Tekesin kansainvälisen kasvupaketin väliarvioinnissa. Johtopäätöksiä innovaatiosetelistä tutkimuksessa todettiin muun muassa, että setelin interventio- ja näyttötoimet vaikuttavat ja kohdistuvat toivotun kaltaiseen toimintaan. Lisäksi Tekes oli sen avulla tavoittanut uudenlaisen kohdeyrityksen ja uusia yrityksiä Tekesin asiakkaiksi. Kehittämisehdotuksina esitettiin setelin käytön lisäämistä sekä pidemmän aikavälin arviointia siitä, syntykö seteli-hankkeista uutta merkittävää innovaatiotoimintaa.

3.1 Innovaatioseteli-hankkeissa aikaansaatuja tuloksia ja suorita vaikutuksia

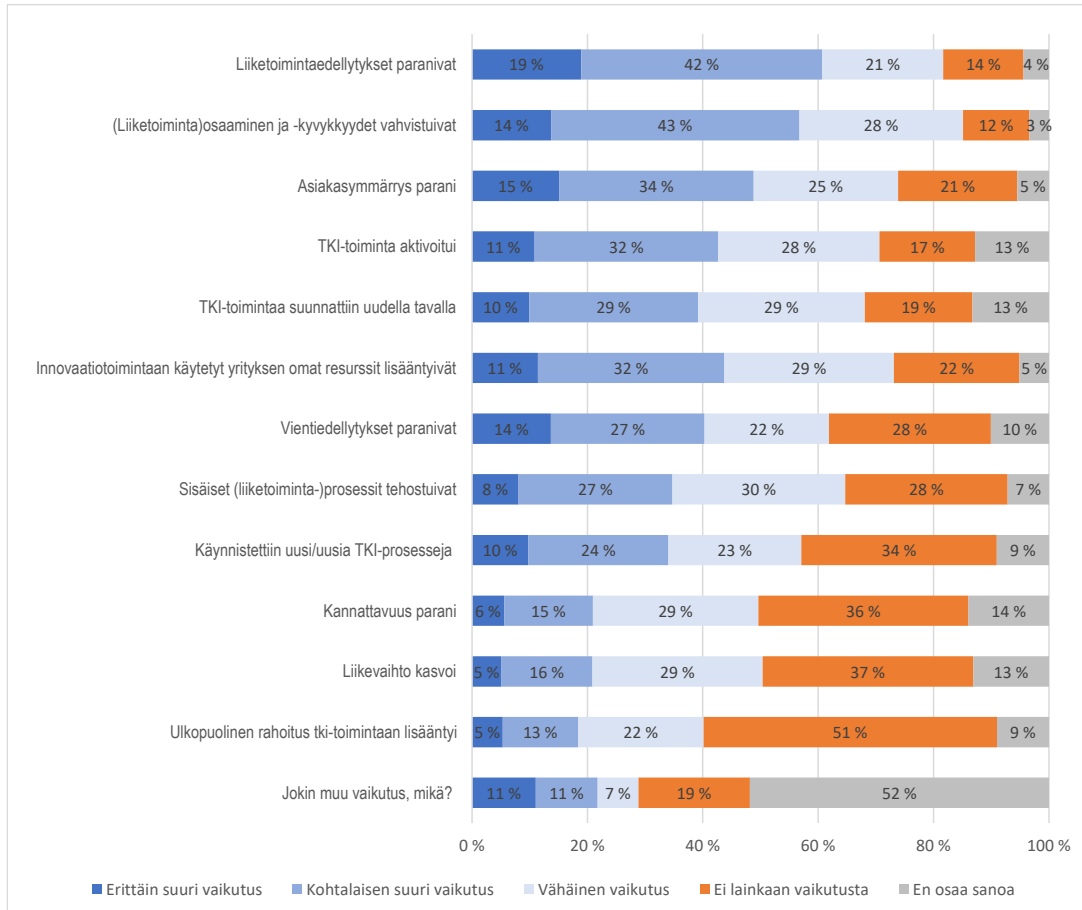
Innovaatioseteli-hankkeissa on aikaansaatu erilaisia tuloksia. Seteliä käyttäneille yrityksille suunnatun kyselyn perusteella seteli-hankkeen suorina tuloksina raportoitiin syntyneen ennen kaikkea uusia ideoita liiketoiminnan kehittämiseen (41 prosentissa hankkeista), uusia tuotteita (33 %), uusia palveluita (25 %) sekä aineettomia oikeuksia, kuten patenteja (18 %). Raportoidut tulokset ovat hyvin saman suuntaisia, kuin vuonna 2017 tehdyssä kyselyssä seteliä käyttäneille yrityksille, joskin uusia tuotteita raportoitiin syntyneen enemmän nyt (vuonna 2022) toteutetussa kyselyssä. Tämä selittyy kuitenkin pitkälti sillä, että vuoden 2022 kyselyssä on vastaajajoukossa mukana yrityksiä, joilla on ollut pidempi aika seteli-hankkeen toteuttamisesta ja siten myös enemmän aikaa konkreettisten tulosten ja vaikutusten syntymiseen. Uuden tuotteen luominen ja markkinoille vieminen vie usein aikaa useita vuosia.

Kuva 11. Seteli-hankkeen arvioituja tuloksia

Seteli-hankkeen laajemmat vaikutukset yrityksiin näkyvät yrityksille tehdyn kyselyn perusteella erityisesti liiketoimintaedellytysten paranemisena, liiketoimintaosaamisen ja -kyvykkyyden vahvistumisena sekä asiakasymmärryksen paranemisena. Setelin käyttö on myös aktivoitunut yritysten TKI-toimintaa: sitä on suunnattu uudella tavalla ja yrityksen omat panostukset TKI-toimintaan ovat lisääntyneet. Vähäisemmäksi arvioidaan

setelihankkeen vaikutukset yritysten liikevaihdon kasvuun ja kannattavuuteen (Kuva 12). Tämä onkin odotettua, sillä setelihankkeiden koko on lähtökohtaisesti pieni mittavien liikeloudellisten vaikutusten aikaansaamiseksi. Lisäksi setelihankkeiden kaltaisten kehittämishankkeiden vaikutus yritysten liiketoimintaan on välillinen ja heijastuu yritysten liikevaihtoa ja kannattavuutta kuvaaviin lukuihin pääsääntöisesti viiveellä. Yritysten liiketoimintaan vaikuttavat vahvasti muut tekijät kuin mahdollinen setelihanke.

Kuva 12. Setelihankkeen arvioituja vaikutuksia.

Seteliä käyttäneille yrityksille suunnatun kyselyn perusteella kokonaisuutena eniten setelin käytöstä ovat arvioitujen tulosten ja vaikutusten valossa hyötäneet nuoret 1–2 vuotta toimineet yritykset, 10–15 henkilön (kyselyn luokittelussa) yritykset sekä yritykset, jotka ovat panostaneet omaa rahoitusta setelihankkeeseen. Sen sijaan vähiten hyötyä setelihankkeesta näyttäisi olleen 1 henkilön yrityksille ja yli 50 henkilön yrityksille, pidempään toimineille yli 10 vuotta toimineille yrityksille, yrityksille, jotka ovat käyttäneet setelin vuosina 2017–2019 sekä yrityksille, joilla ei ole ollut omarahoitusta (muu kuin setelin omarahoitusosuus) setelihankkeessa.

Kaiken kaikkiaan kyselystä saatu palaute innovaatioasetelistä on hyvin positiivista. Business Finlandia kiitetään erityisesti rahoituksen hallinnoinnin toimivuudesta ja vähäisestä byrokratiasta sekä siitä, että se Business Finlandin lähes ainoana rahoituspalveluna tarjoaa pienelle ”tavalliselle” yritykselle mahdollisuuden aktivoida omaa kehitystoimintaa. Setelin nähdään madaltavan kynnystä asiantuntijapalveluiden käyttöön ja osuvan hyvin yrityksen kehitystyön käynnistämisen alkuun ja kehitystyön jatkumon nivelkohtaan, joissa tarvitaan tukea ja rohkaisua viedä ideoita eteenpäin.

Kyselyn avointen vastausten perusteella seteli toimii juuri siten kuin sen on ajateltukin toimivan. Ongelmaksi kuitenkin nähdään se, että setelillä aikaansaatu ”kehitysbuusti” liian usein katkeaa, kun käynnistyneelle TKI-toiminnalle ei löydy jatkopolkua. Tämä koskee erityisesti rahoituksen saantia ja sopivia kumppanuuksia. Business Finlandilta toivottiinkin vahvempaa apua setelihankkeen jälkeisen kehitystyön ja käynnistyneiden TKI-prosessien jatkopoluttamiseen ja rahoituksen saantiin.

3.2 Vaikutukset ja hyödyt kehittämistoimintaan ja sen jatkuvuuteen

Innovaatiosetelillä on pyritty saamaan uusia asiakkaita Business Finlandin palveluiden piiriin ja hyödyntämään innovaatiosetelin jälkeen myös muita Business Finlandin palveluita. Innovaatioseteli toimii tässä asiakkuuden aloitusinstrumenttina, jonka jälkeen innovaatiotoimintaa voidaan jatkaa muilla instrumenteilla.

Business Finlandin hanke- ja rahoitustietojen mukaan innovaatioseteliä vuosina 2016–2020 hyödyntäneistä 6 526 yrityksestä 18 % (1 157 yritystä) on saanut muuta rahoitusta (pl. koronatuet⁴) innovaatiosetelin käytön jälkeen. Tätä voi pitää kohtuullisena määränä yrityksiä, vaikkakin määränä, jota tulisi nostaa pienten yritysten TKI-toiminnan lisäämiseksi. Selkeimpiin tutkimus- ja kehittämisinstrumentteihin on ohjautunut edellä mainittua pienempi osa innovaatiosetelin saajista. Esimerkiksi tutkimus-, kehittämis- ja pilotointirahoitusta on saanut vain 3 % edellä mainituista yrityksistä. Erityisesti tämän tyyppisiin instrumentteihin ohjautuvien määrää voi pitää pienenä, sillä innovaatiosetelillä pyritään käynnistämään pidempikestoisia TKI-prosesseja.

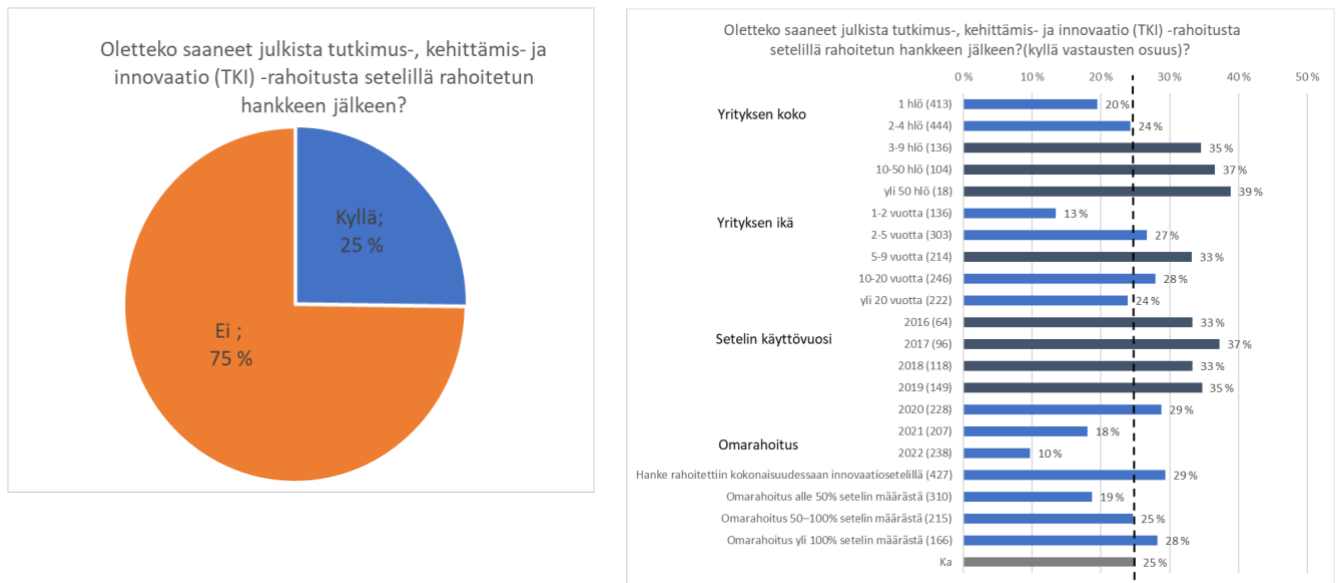
Innovaatiosetelihankeksen jälkeisen rahoituksen määrä muista Business Finlandin instrumenteista on ollut vuosina 2016–2022 yhteensä yli 150 miljoonaa euroa. Innovaatioseteliä on myönnetty noin 50 miljoonalla eurolla. Innovaatiosetelin vaikutuksella on siis saatu 150 miljoonalla eurolla uutta kehittämistoimintaa. Tutkimus-, kehittämis- ja pilotointirahoitus on rahoitussummaltaan selkeästi merkittävin instrumentti, josta rahoitusta on saatu. Sitä on vuoden 2016 jälkeen myönnetty vuosittain 10–20 miljoonaa euroa, ja osuudeltaan kyseisestä instrumentista on saatu yli puolet (52 %) vuosien 2016–2022 rahoituksesta. Rahoitusvolyymiltaan toinen merkittävä instrumentti on ollut Tempo, jota on myönnetty vuoden 2016 jälkeen ja ennen vuotta 2022 4,5–10 miljoonaa euroa. Sen osuus vuosien 2016–2022 kokonaisrahoituksesta on 25 %. Liitteessä 3. on esitetty näiden rahoituspäätösten lukumäärät vuosittain.

Taulukko 1. Innovaatioseteliä 2016–2020 hyödyntäneiden yritysten muu Business Finland -rahoitus setelihankeksen jälkeisenä aikana (Business Finlandin hanke- ja rahoitustietokanta).

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Kaikki yhteensä
Co-Innovation, yritysollistuja					234 000	3 035 680	363 300	3 632 980
Digiboosti		1 101 800						1 101 800
Into			45 500		39 500	113 500		198 500
Kasvumoottorikilpailu					3 500 000			3 500 000
Kiito	210 475	3 897 230	2 193 065					6 300 770
Nuoret innovatiiviset yritykset				5 125 000	1 000 000	1 000 000	1 250 000	8 375 000
Tempo	148 000	4 569 870	5 182 315	10 163 906	9 116 244	5 616 690	2 485 406	37 282 431
Tutkimus, kehitys ja pilotointi		3 296 970	10 921 110	14 653 643	11 545 136	20 568 644	18 395 941	79 381 444
Exhibition Explorer		90 755	232 622	452 626	162 998	114 346	227 173	1 280 520
Group Explorer				10 000	76 450	31 384		117 834
Market Explorer		160 950	258 700	471 200	390 250	515 994	364 205	2 161 299
Talent Explorer				159 500	377 350	422 967	257 150	1 216 967
Vientirengas	15 500							15 500
Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin						203 000		203 000
Energiatuki		94 620	155 893	370 453	234 930	199 646	170 793	1 226 335
Kiertotalouden investointiavustus						3 750 796	1 522 630	5 273 426
Kaikki yhteensä	373 975	13 212 195	18 989 205	31 406 328	26 676 858	35 572 647	25 036 598	151 267 806

⁴ Koronatuet huomioiden osuus on selkeästi suurempi, yli 35 %.

Seteliä käyttäneille yrityksille suunnatun kyselyn perusteella setelin saaneista yrityksistä neljännes on saanut jatkorahoitusta setelillä rahoitetun hankkeen jälkeen. Tästä jatkorahoituksesta Business Finlandin rahoitusosuus on vastausten perusteella noin puolet ja ELY-keskuksilta saatu rahoitus vajaa puolet. Eniten Business Finlandilta raportoidaan saadun Tempo- ja Kiito-rahoitusta, rahoitusta häiriötilanteissa (korona) sekä Explorer-rahoitusta.

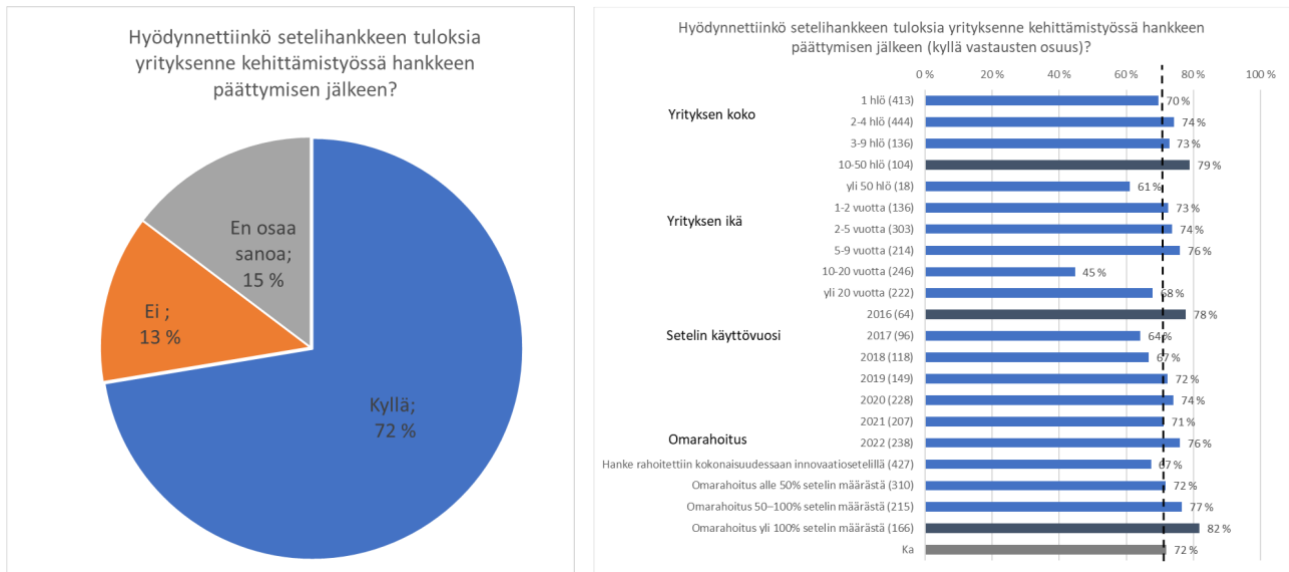
Kuva 13. Vastaajien näkemyksiä setelihankkeen jälkeen saadusta TKI-rahoituksesta.

Vastausten perusteella setelihankkeen jälkeen TKI-rahoituksesta ovat saaneet etenkin henkilöstömäärältään suuremmat yritykset ja yritykset, joiden setelihanke on toteutettu ennen vuotta 2020. Suuremmilla yrityksillä on usein lähtökohtaisesti pieniä paremmat resurssit projektoida kehittämishanke ja hakea sille rahoitusta. Vastaavasti setelin käyttövuosi määrittää suoraan sen, kuinka pitkälle mahdollinen setelin käynnistämä TKI-prosessi on kyselyn ajankohtana voinut edetä ja etenkin, kuinka pitkältä ajalta TKI-rahoitusta on setelin käytön jälkeen ollut mahdollista hakea.

Arvioinnin kyselyn perusteella sen sijaan setelihankkeen tuloksia hyödynnettiin varsin laajasti ja monipuolisesti yritysten kehittämistyössä setelihankkeen päättymisen jälkeen. Lähes kolme neljästä vastaajasta arvioi, että setelihankkeen tuloksia hyödynnettiin yrityksen kehitystyössä hankkeen päättymisen jälkeen ja vain 13 % vastaajista raportoi, että tuloksia ei hyödynnetty kehitystyössä hankkeen päättymisen jälkeen. Hankkeen tuloksia hyödynnettiin etenkin

- patentin haussa ja saannissa
- IPR suojauksessa
- asiakasprosessien tehostamisessa
- prosessien, palvelujen ja tuotteiden digitalisoinnissa
- tuotteiden ja palvelujen konseptoinnissa ja markkinoille viemisessä
- myynnin kohdentamisessa
- tuotekehityksen tai kehitysprojektin käynnistymisessä ja jatkamisessa (saatiin varmuus, että kannattaa käynnistää/jatkaa).

Isossa osassa avoimista vastuksista viitattiin siihen, että setelihanke on käynnistänyt kehitysprosessin tai tukenut jo aiemmin käynnistyneen kehitysprosessin jatkoa, mutta itse kehitystyö on vielä kesken.

Kuva 14. Vastaajien arvioita seteli-hankkeen tulosten hyödyntämisestä yrityksen kehitystyössä hankkeen päättymisen jälkeen.

Vastaavasti syitä siihen, miksi seteli-hankkeen tuloksia ei ollut hyödynnetty yrityksen kehitystyössä olivat mm.

- seteli-hankkeen tuloksena huomattiin, että tuotteella tai palvelulla ei ole markkinapotentiaalia
- tuotteelle löytyi patentointiesteitä
- kehitysprojektiin ei saatu jatkorahoitusta
- jatkokehitykseen ei löytynyt sopivia kumppaneita
- omat resurssit eivät riittäneet jatkokehitykseen
- hanke/palveluntuottaja eivät tuottaneet sellaista lisäarvoa, josta kehitystyötä olisi voinut jatkaa.

Vastausten perusteella eniten seteli-hankkeen tuloksia on hyödynnetty 10–15 hengen yrityksissä, yrityksissä, jotka olivat laittaneet omaa rahoitusta seteli-hankkeeseen yli 100 % setelin määrästä, sekä hankkeissa, joissa setelin käyttövuosi on ollut 2016.

3.2.1 Tapaustutkimus innovaatioaseteliä seuranneista jatkopoluista Business Finlandin eri rahoitusinstrumentteihin

Selvityksessä tarkasteltiin tarkemmin myös, miten Business Finlandin rahoitusinstrumentteja on hyödynnetty niiden yritysten kohdalla, jotka ovat saaneet vuosina 2016-2020 toteutettujen innovaatioaseteli-hankkeiden jälkeen useamman kerran muuta rahoitusta (osa samasta instrumentista useamman kerran). Näitä tapauksia löytyi 378 kappaletta, mikä on 32 % muuta Business Finland rahoitusta saaneista yrityksistä ja 5 % kaikista vuosina 2016-2020 innovaatioaseteliä hyödyntäneistä yrityksistä. Näille yrityksille on myönnetty muuta rahoitusta yhteensä lähes 104 miljoonaa euroa. Nämä yritykset ovat siis saaneet 69 % muuta Business Finland rahoituksesta, joka on kohdistunut innovaatioaseteliä hyödyntäneille yrityksille. Suurimmillaan yksittäinen yritys on hakenut 13 kertaa muuta rahoitusta. Keskimäärin yritykset ovat hakeneet 2,1 kertaa muuta rahoitusta.

Yleisin ensimmäinen rahoituslähde, jota innovaatioasetelin jälkeen on hyödynnetty, on Tempo. Tämä koskee myös niitä yrityksiä, jotka ovat hakeneet vain yhden kerran muuta Business Finland rahoitusta. Lisäksi erilaisia Explorer rahoituksia on hyödynnetty jonkin verran ensimmäisenä rahoitusinstrumenttina innovaatioasetelin jälkeen. Nämä ovat innovaatioaseteliä rahoitusvolyymltaan hieman suurempia instrumentteja, jotka auttavat yrityksiä tuote- ja palveluideoiden kansainvälistymisedellytysten parantamisessa. Tempo rahoitus on ollut usein myös toisena rahoitusinstrumenttina. Näissä tapauksissa useimmiten Tempoa on hyödynnetty myös ensimmäisenä rahoituksena tai on toteutettu Explorer hanke. Vastaavasti järjestyksessään toisena toteutettua Explorer hanketta on usein edeltänyt Tempo hanke. Nämä instrumentit on suunniteltu myös seuraaviksi instrumentteiksi innovaatioasetelin jälkeen.

Tutkimus, kehitys ja pilotointi hankkeiden lukumäärä kasvaa selkeästi toisena toteutettuna hankkeena, vaikka niitä on toteutettu myös suoraan ensimmäisenä hankkeena innovaatioasetelin jälkeen. Tutkimus, kehitys ja pilotointi hankkeisiin päädytään lähes aina ensimmäisenä toteutetun Tempo hankkeen jälkeen. Koska Tempo on Explorer rahoitusta volyymiltaan suurempi rahoitusmuoto, näyttäisi siltä, että näillä yrityksillä on ollut jo ensimmäisessä Tempo hankkeessa innovaatioasetelin jälkeen valmiimpi innovaatioaihio, jota on ollut mahdollista viedä selvästi rahoitusvolyymiltaan suuremmaksi tutkimus, kehitys ja pilotointi hankkeeksi. Tutkimus, kehitys ja pilotointi hankkeet ovat myös yleisin kolmantena, neljäntenä ja viidentenä toteutettava hankemuoto ja hyödynnetty rahoitusinstrumentti. Näihin on useita erilaisia instrumenttipolkuja, mutta lähes aina mukana on ollut Tempo rahoitusta. Tapauksissa, joissa tutkimus, kehitys ja pilotointi on ollut ensimmäinen hanke, on seuraavana usein toteutettu vastaavalla instrumentilla uusia hankkeita sekä myös hyödynnetty kansainvälistymistä edistäviä kevyempiä instrumentteja, Tempoa ja Exploreria. Viisi kertaa rahoitusta hakeneita yrityksiä on 24 kappaletta. Tämän jälkeen vain yksittäiset yritykset ovat saaneet lisää rahoitusta.

Kokonaisuutena näyttäisi, että innovaatioasetelin jälkeen muuta rahoitusta on saatu tarkoituksenmukaisesti hyödyntäen ensin kevyempiä instrumentteja, ja niiden jälkeen suurempia rahoitusmuotoja. Toisaalta näyttäisi, että polkuja monenlaisia, jolloin yritykset ovat tapauskohtaisesti ohjautuneet niiden tarpeisiin sopiviin instrumentteihin.

Taulukko 2. Innovaatioaseteliä hyödyntäneiden yritysten, jotka ovat saaneet enemmän kuin yhden kerran muuta Business Finland rahoitusta, myönteisten rahoituspäätösten lukumäärä muista rahoitusinstrumenteista. Tieto esitetty ensimmäisen viiden rahoituspäätöksen mukaisessa järjestyksessä. Osa yrityksistä on saanut rahoitusta myös ensimmäisen viiden rahoituspäätöksen jälkeen.

Instrumentti	1. rahoitus	2. rahoitus	3. rahoitus	4. rahoitus	5. rahoitus
Tempo	207	65	16	6	0
Market Explorer	47	65	23	9	4
Exhibition Explorer	35	48	27	12	7
Kiito	26	6	1	0	0
Tutkimus, kehitys ja pilotointi	25	139	43	16	5
Energiatuki	16	14	3	2	1
Talent Explorer	9	21	5	4	2
Digiboosti	8	2	0	0	0
Into	2	0	0	0	0
Vientirengas	1	0	0	0	0
Group Explorer	1	6	2	0	0
Kiertotalouden investointiavustus	1	2	0	2	2
Co-Innovation, yritysosallistuja	0	5	5	4	2
Nuoret innovatiiviset yritykset	0	4	8	2	1
Kasvumoottorikilpailu	0	1	0	0	0
Yhteensä	378	378	133	57	24

Taulukossa 3 on tarkasteltu rahoitusinstrumentteittain, miten muita instrumentteja on hyödynnetty silloin kun on hyödynnetty vasemmassa sarakkeessa olevaa instrumenttia. Taulukosta voidaan nähdä, että tutkimus, kehitys ja pilotointi rahoituksella ja Tempo instrumentilla on lukumääräisesti tarkasteltuna selvin yhteys. Toisaalta myös usean muu muiden mm. Explorer instrumenttien hyödyntäminen kytkeytyy edelliseen kahteen instrumenttiin.

Taulukko 3. Ristiintaulukointi, jossa on esitetty, kuinka usein muita rahoitusinstrumentteja on hyödynnetty silloin, kun on hyödynnetty vasemmassa sarakkeessa olevaa instrumenttia.

	Co-Innovati on, yritysosa llistuja	Digibo osti	Energi atuki	Exhibit ion Explor er	Group Explor er	Into	Kasvumoott orikilpailu	Kiertotalo uden investoint iavustus	Kiito	Market Explor er	Nuoret innovat iiviset yrityks et	Talent Explor er	Tempo	Tutkim us, kehitys ja pilotoi nti	Vientir engas
Co-Innovation, yritysosallis tuja	16	0	4	11	0	0	0	0	0	7	1	3	9	9	0

Digiboosti	0	10	0	0	0	0	0	0	1	3	1	0	7	4	0
Energiatuki	2	0	37	8	1	0	0	2	5	9	0	1	8	5	0
Exhibition Explorer	7	0	5	145	1	0	0	0	12	16	2	7	43	23	1
Group Explorer	0	0	1	2	9	0	0	1	0	0	0	3	6	1	0
Into	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0
Kasvumoottorikilpailu	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Kiertotalouden investointiavustus	0	0	1	0	1	0	0	7	1	2	0	0	0	3	0
Kiito	0	1	9	24	0	0	0	2	33	11	1	1	3	10	1
Market Explorer	5	3	9	28	0	0	0	2	8	153	1	13	75	45	0
Nuoret innovatiiviset yritykset	1	1	0	9	0	0	0	0	1	3	18	0	20	21	0
Talent Explorer	2	0	1	16	1	0	0	0	1	14	0	45	28	12	0
Tempo	7	7	8	54	6	2	1	0	2	79	17	29	296	177	0
Tutkimus, kehitys ja pilotointi	8	3	9	25	1	0	0	4	10	45	13	13	154	230	0
Vientirengas	0	0	0	3	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1

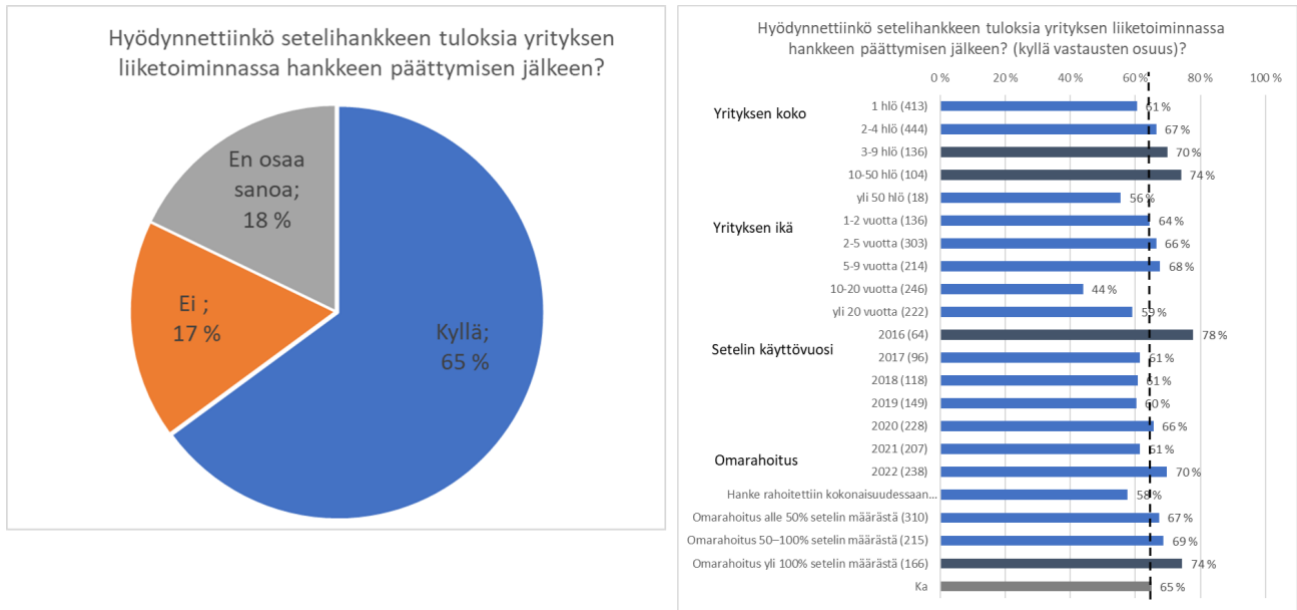
3.3 Innovaatiosetelin vaikutukset liiketoimintaan

Innovaatiosetelillä odotetaan olevan vaikutuksia yritysten kehittämistoiminnan lisäksi myös yrityksen varsinaiseen liiketoimintaan kokonaisuutena. Seteli-hankkeista haetaan tuloksia, joita voidaan viedä yrityksen liiketoiminnan kehittämiseen ja näin edistää yritysten liiketoiminnan kasvua ja kansainvälistymistä. Keskeistä tässä on, että kehittämistyön tulokset onnistutaan viemään yrityksen liiketoiminnan osaksi.

Seteliä käyttäneille yrityksille suunnatun kyselyn perusteella seteli-hankkeen tuloksia on hyödynnetty yrityksen liiketoiminnassa lähes samassa määrin, kuin edellä kuvatussa yrityksen kehitystyössä. Vastaaajista 65 % arvioi, että seteli-hankkeen tuloksia hyödynnettiin yrityksen liiketoiminnassa hankkeen päättymisen jälkeen, ja 17 % vastaaajista raportoi, että tuloksia ei hyödynnetty yrityksen liiketoiminnassa hankkeen päätyttyä. Syyt tulosten hyödyntämiseen tai hyödyntämättä jättämiseen ovat hyvin samankaltaisia kuin edellä kehittämistoiminnan suhteen.

Liiketoiminnallisina konkreettisina hyötyinä edellisten lisäksi avoimissa vastauksissa korostettiin mm.

- tuotemyynnin käynnistymistä ja lisääntymistä
- uusia tuotteita
- lisääntynyttä myyntiä
- ulkopuolisen rahoituksen saantia
- markkina- ja asiakasymmärryksen parantumista
- brändin vahvistumista
- markkinointi- ja liiketoimintaosaamisen vahvistumista
- yleisesti liiketoimintaprosessien uudistuksen käynnistymistä.

Kuva 15. Vastaajien arvioita setelihankkeen tulosten hyödyntämisestä yrityksen liiketoiminnassa hankkeen päättymisen jälkeen.

Vastausten perusteella setelihankkeen tuloksia liiketoiminnassa on hyödynnetty vastavanlaisesti kuin yrityksen kehitystyössä. Eniten setelihankkeen tuloksia hyödynnettiin liiketoiminnassa 10–15 hengen yrityksissä, yrityksissä, jotka olivat laittaneet omaa rahoitusta setelihankkeeseen yli 100 % setelin määrästä sekä hankkeissa, joissa setelin käyttövuosi on ollut 2016. Sen sijaan liiketoiminnallisten hyötyjen koetaan jääneen keskiarvoa heikoimmiksi yli 10 vuotta toimineissa yrityksissä, setelihankkeissa, joihin ei panostettu omaa rahaa sekä 1 hengen yrityksissä ja yli 50 hengen yrityksissä.

3.3.1 Avenger Group Oy innovaatioasetelin hyödyntäjänä

Avenger Group Oy tuottaa markkinointipalveluja sekä liiketoiminnan ja johdon konsultointia. Lisäksi yritys harjoittaa sijoitustoimintaa sekä hallitsee, ostaa ja myy osakkeita ja kiinteistöjä. Yritys haki innovaatioaseteli-rahoitusta vuonna 2019. Tarkoituksena oli vahvistaa osaamista liittyen uusiin GDPR-säännöksiin, joiden hallitseminen oli tärkeää palvelun kehittämistä ja laajemmin yrityksen liiketoiminnan kehittämistä ajatellen. Innovaatioasetelirahoituksen yritys löysi omalla tiedonhaualla, kun yritys kartoitti erilaisia start up -yrityksille suunnattuja tukimuotoja, joilla edellä mainittua osaamista voitaisiin vahvistaa.

Käytännössä hankitussa palvelussa yksityinen palvelukonsultti koulutti ja sparrasi yritystä noin 3 kuukauden ajan viikoittaisissa tapaamisissa. Palvelun onnistumisessa keskeistä oli, että koulutusta ja sparrausta toteutettiin pitkäjänteisesti ja säännöllisesti.

Innovaatioasetelirahoituksen avulla ostetusta GDPR-konsultoinnista syntyivät konkreettisenä tuloksena yrityksen yksityisyydensuojaselosteet. Yleisemmin yritys hyötyi oman GDPR-osaamisensa kehittymisestä, jonka avulla dataa pystytään keräämään, prosessoimaan ja turvaamaan nykyisten säädösten mukaan. Innovaatioasetelihankkeen aikana kartutettua osaamista pystytään hyödyntämään yrityksen toiminnassa päivittäin hankkeen jälkeen.

3.4 Liiketoiminnallisten vaikutusten tilastollinen arviointi

Innovaatioaseteli on rahoitusvolyymiltaan pieni instrumentti. Tässä suhteessa siitä ei odoteta seuraavan suoria ja nopeasti liiketoiminnan luvissa näkyviä vaikutuksia välttämättä laajasti. Sen sijaan instrumentilla voidaan parantaa yritysten osaamista ja ymmärrystä sekä edellytyksiä kehittää liiketoimintaa ja luoda TKI-toiminnan alkuja, joista seuraa muun muassa uusia palveluja ja tuotteita, joista taas seuraa hieman pidemmällä aikavälillä liiketoiminnan kasvua. Koska innovaatioaseteli on ollut käytössä jo useamman vuoden, voidaan vaikutuksia yrityksiin tarkastella useamman vuoden aikaperspektiivillä.

Innovaatiosetelin vaikutuksia tarkasteltiin tilastollisessa analyysissä. Tarkastelu pureutui innovaatiosetelin rahoitusta saaneiden yritysten liikevaihdon, palkkasumman, tuottavuuden ja kannattavuuden lisäksi viennin (jäljempänä raportissa) kehitykseen innovaatiosetelin saamisen jälkeen. Palkkasumman kehitys on korviketieto henkilöstön määrän kehitykselle, koska henkilöstön määrän tieto on usein puutteellinen tilinpäätöstiedoissa. Kannattavuuden mittarina on liiketulosprosentti eli liiketulos suhteessa liikevaihtoon. Alun perin oli tarkoitus mitata aineettoman pääoman kehitystä, jossa mittarina olisivat olleet aineettomat hyödykkeet. Tähän ei ollut saatavilla tarvittavia tietoja. Käytettävissä oleva tilinpäätös- ja vertailuaineisto tarjosi kuitenkin mahdollisuuden tutkia henkilöstötuottavuuden kehitystä, jossa mittarina on jalostusarvo suhteessa palkkoihin. Tällaisen mittarin voidaan katsoa heijastelevan myös aineettoman pääoman kehitystä, vaikka henkilöstötuottavuuteen vaikuttavat myös mahdolliset tuottavuutta parantavat aineelliset investoinnit.

Tarkastelujänteeksi valikoitui yrityksen tilanne kaksi vuotta innovaatiosetelin saamisen jälkeen. Tätä pitempi aikajänne olisi syönyt arvioitavien yritysten määrää liiaksi, ja yritysten määrä ei olisi ollut kattava johtopäätelmien tekemiseen. Koska käytettävissä oli tilinpäätöstieto ja vertailutieto vuoteen 2021 asti, tarkastelu rajoittuu vuosiin 2016–2019. Tietojen lähde on Business Finlandin toimittamat Suomen Asiakastiedon tiedot tilinpäätösaineistosta ja Tullin aineistoista poimitut tunnusluvut. Tiedot muunnettiin vastaamaan 12 kuukauden jaksoa.

Vertailutietona kunkin yrityksen tunnusluvuille käytettiin kunkin toimialan pk-yritysten yhteenlaskettuja tietoja ja viennin osalta koko toimialaa. Pk-yritysten vientitietoa ei ollut saatavilla. Vertailutiedon lähteinä olivat Tilastokeskuksen yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto ja Tullin vientitilasto. Toimialoina keskityttiin niihin toimialoihin, joissa oli 99 tai enemmän innovaatiosetelin saanutta yritystä (kts. Liite 4). Nämä olivat myös yleisesti suuria toimialoja. Vertailua tehtäessä innovaatiosetelin saaneiden yritysten lukuja ei vähennetty toimialatiedosta. Innovaatiosetelin saaneiden yritysten sisältyminen pienentää jonkin verran esiin tulevaa eroa innovaatiosetelin ja toimialan välillä, mutta katsomme merkityksen vähäiseksi isoilla toimialoilla.

Toimialan lisäksi tarkastelussa otettiin huomioon yritysten kehitys kahden vuoden aikana ennen innovaatiosetelin saamista. Lähestymistapamme perustuu erot erotuksissa -menetelmään, jonka oletuksena on, että kehitys ilman toimenpidettä, tässä tapauksessa siis innovaatiosetelin saamista, olisi samansuuntaista toimenpiteisiin osallistuneiden ja vertailukohteen välillä. Vertailukohteen tarkempi osuvuus varmistetaan tarkastelemalla toimenpidettä edeltävää kehitystä. Jos kehityslinjat ovat ennen toimenpidettä samansuuntaiset, on perusteltua olettaa, että mahdollinen toimenpiteiden jälkeinen erisuuntainen kehitys toimenpiteisiin osallistuneiden ja verrokkien välillä on yhteydessä toimenpiteeseen.

Innovaatiosetelin tapauksessa ehto innovaatioseteliä edeltäneestä samansuuntaisesta kehityksestä ei toteudu. Esimerkiksi innovaatiosetelin saaneiden yritysten liikevaihdon ja palkkasumman kasvu on ollut keskimäärin huomattavasti vahvempaa innovaatiosetelin saaneissa yrityksissä kuin yritysten toimialoilla ennen innovaatiosetelin saamista. Ryanin ym. (2019)⁵ on ehdottanut kaltaistuksen käyttöä tällaisessa tilanteessa saattamaan toimenpiteisiin osallistuneiden ja verrokkien joukko kehitykseltään samansuuntaisiksi. Koska verrokki on toimialan yrityksille yhteinen koko toimialan tunnusluku, kaltaistusta ei voi tehdä toimenpiteeseen osallistuneiden ja verrokkien välillä. Ratkaisimme asian kaltaistamalla yritykset innovaatioseteliä edeltäneen kehityksen perusteella. Toimialan kehityksen ylittäneet ja alittaneet kaltaistettiin keskenään. Kaltaistus tehtiin erikseen kullekin tarkasteltavalle tunnusluvuille. Tuloksena oli kaltaistettu joukko innovaatiosetelin saaneita yrityksiä, joiden keskimääräinen kehitys vastaa hyvin tarkasti toimialan kehitystä (kts. taulukko 2). Näin ollen yritysten ja niiden toimialan keskimääräinen tunnusluvun ero kuvaa innovaatiosetelin saamisen yhteyttä kehitykseen.

Innovaatiosetelin saamista edeltävän kehityksen ottaminen huomioon rajaa tarkasteluun luonnollisesti vain sellaiset yritykset, jotka ovat toimineet jo kaksi vuotta ennen innovaatiosetelin saamista. Tuoreet yritykset sisältyvät kuitenkin toimialan tietoihin. Aiemmat Business Finlandin aineistoilla tehdyt selvitykset ovat osoittaneet, että tuoreet yritykset kasvavat keskimäärin nopeammin. Toisaalta toimialan tunnusluvut perustuvat toimialan pk-yritysten yhteenlaskettuun summaan, jolloin aloittelevien nopeasti kasvavien yritysten vaikutus toimialan lukuihin on varsin pieni.

⁵ Ryan, A. M., Kontopantelis, E., Linden, A., & Burgess Jr, J. F. (2019). Now trending: Coping with non-parallel trends in difference-in-differences analysis. *Statistical methods in medical research*, 28(12), 3697-3711.

Toimialoilla valtaosa yrityksistä on pieniä, ja kymmenien miljoonien liikevaihdon yrityksiä vain murto-osa, mutta ne painottuvat suuren volyyminsa takia esimerkiksi yhteenlasketussa toimialan liikevaihtotiedossa. Tästä johtuen toteutettuihin tarkasteluihin valittiin toimialan tunnusluvuksi pk-yritysten yhteenlaskettu summa. Tilastokeskuksessa käytettävä pk-yritysten haarukka kattaa yritykset 40 miljoonan euron liikevaihtoon saakka. Valitettavasti viennin osalta ei voida rajata lainkaan yritysten koon perusteella. Siksi vientilukujen tarkastelussa verroksissa painottuvat selvimmin mahdolliset toimialan suurimmat yritykset.

Etenkin muutosta kuvaavien tunnuslukujen osalta innovaatioasetelin saaneiden yritysten joukossa kehityksen vaihtelu on suurta. Yksittäiset yritykset, joiden kasvu on ollut poikkeuksellisen vahvaa, vaikuttavat tuloksiin. Tavoitteena on kuitenkin ollut edistää innovaatiolla yritysten kasvua, mikä puoltaisi sitä, että kasvussaan poikkeuksellisen vahvasti onnistuneet pitäisi ottaa huomioon. Onhan toimialankin tilastoissa mukana vahvasti kasvaneet yritykset. Tosin vahvasti kasvaneiden merkitys koko toimialan luvuissa saattaa olla vähäinen. Hyvä periaate tilastollisissa analyyseissä on sulkea pois poikkeukselliset tapaukset. Ratkaisimme asian yksinkertaisella säännöllä. Tuotamme tulokset niin, että ennen kaltaistusta ja vertailua jätettiin pois kunkin tunnusluvun suhteen toimialan kehitykseen verrattuna pienin ja suurin 5 %. Tällöin tuloksena on luotettavana pidetty niin sanottu trimmattu keskiarvo. Ääritapausten vaikutusten ottamiseksi huomioon esitämme kaltaistettuja tulokset kahdessa eri muodossa, ilman ääritapausten poissulkemista ja silloin, kun on suljettu pois toimialan kehitykseen verrattuna ylin ja alin 5 %.

3.5 Liikevaihdon kehitys

Taulukko 4 esittää vertailun liikevaihdon kehityksessä. Vertailu sisältää vain ne yritykset, joilta on tilinpäätöstiedot kaksi vuotta ennen innovaatioasetelin saamista, innovaatioasetelivuonna ja kaksi vuotta innovaatioasetelin saamisen jälkeen sekä vastaavat toimialatiedot. Kaltaistamaton-sarake esittää kaikki innovaatioasetelin saaneet yritykset (1 439), joista oli saatavilla edellä mainitut vaaditut tiedot. Innovatioasetelin saaneiden yritysten liikevaihdon kasvu on jatkunut vahvana myös innovaatioasetelin saamisen jälkeen, sillä kaksi vuotta innovaatioasetelin saamisen jälkeen kasvu on 66 %. Vertailu on kuitenkin vääristynyt, koska yritysten keskimääräinen kasvuvauhti oli jo ennen innovaatioasetelin saamista jopa vahvempaa kuin ennen. Muutos kaksi vuotta ennen innovaatioaseteliä kertoo, että innovaatioasetelin saaneiden yritysten liikevaihdon kasvu on ollut keskimäärin 166 %.

Kaltaistettu-sarake sisältää innovaatioaseteliä edeltävän kasvun osalta toimialan kehityksen ylittäviä ja alittavia yrityksiä niin, että vertailuun kelpuutettujen innovaatioasetelin saaneiden yritysten kehitys vastaa täsmälleen toimialan kehitystä 11 %. Tämäkin tulos osoittaa selvästi innovaatorahoitusta saaneiden yritysten suurempaa kasvua (44 %) innovaatioasetelin saamisen jälkeen verrattuna niiden toimialoihin 9 %. Liikevaihdon ero (erot erotuksessa verrattuna innovaatioasetelin vuoteen) on +35 %-yksikköä. Kaltaistettu aineisto sisältää kuitenkin yritykset, joiden kasvu on ollut poikkeuksellista, ja tämä vaikuttaa tuloksiin.

Viimeinen sarake esittää tulokset, kun joukosta on rajattu ennen kaltaistusta innovaatioasetelin muutoksen suhteen ylin ja alin 5 %. Ero erotuksessa on edelleen merkittävä 17 %. 95 %:n luottamusvälillä ero asettuu 12 % ja 22 % väliin.

Taulukko 4. Vertailu liikevaihdon kehityksestä innovaatioasetelin saaneiden yritysten ja toimialojen kehityksen välillä

	Kaltaistamaton	Kaltaistettu	Ylin ja alin 5 % poistettu ja kaltaistettu
Yritysten määrä	1 439	1 074	994
Muutos kaksi vuotta ennen innovaatioaseteliä			
Yritykset	165,7 %	10,5 %	10,4 %
Toimiala	10,8 %	10,5 %	10,4 %
Muutos kaksi vuotta innovaatioasetelin jälkeen			
Yritykset	65,8 %	44,1 %	25,0 %
Toimiala	9,1 %	8,7 %	8,4 %

Ero erotuksessa, %-yksikköä	+56,8 %	+35,4 %	+16,6 %
Eron 95 % luottamusväli			
Alaraja, %-yksikköä	+32,6 %	+18,9 %	+11,7 %
Yläraja, %-yksikköä	+80,9 %	+51,9 %	+21,6 %

Tulosten mukaan innovaatioasetelin saaneet yritykset ovat kasvaneet keskimäärin toimialaansa nopeammin sellaisessakin innovaatioasetelin saaneiden joukossa, jossa kehitys ennen innovaatioaseteliä on vastannut keskimäärin toimialan kehitystä ennen innovaatioasetelin saamista.

Analyysissa toimiala on sisältänyt kaikki toimialan yritykset, jotka täyttävät pk-yrityksen ehdot. Kuten edellä esitettiin pk-yritystenkin joukossa toimialan lukuun voivat vaikuttaa yksittäiset suurehkot pk-yritykset. Tulosten varmistamiseksi teimme analyysin arvonnäyteen pohjautuvalla aineistolla, jossa rajoitimme yritysten liikevaihdon ylärajan 2 miljoonaan. Vastaavasti innovaatioasetelin saaneista yrityksistä otettiin mukaan vain sellaiset yritykset, joiden liikevaihto on pysytellyt korkeintaan 2 miljoonassa eurossa kaksi vuotta ennen innovaatioaseteliä, innovaatioasetelin saantivuonna ja kaksi vuotta innovaatioasetelin jälkeen. Tässä vertailussa yritykset ja toimiala muodostavat edellistä analyysistä homogeenisemmän asetelman. Tämä tarkasteluote ei suosi innovaatioasetelin saaneita yrityksiä, koska sellaiset yritykset, joiden liikevaihto on kasvanut tarkastellun neljän vuoden aikana yli 2 miljoonan rajan, on rajattu pois.

Tämän alle 2 miljoonan yritykseen keskittyvän analyysin tiedon lähde on verottajan arvonnäysetietä. Tätä tietoa ei koske yrityksen oikeus olla raportoimatta liikevaihtoa lyhennetyssä tilinpäätöksessä, minkä vuoksi mukana on osin yrityksiä, jotka eivät ole sisältyneet yllä olevaan tarkasteluun.

Taulukko 5 esittää edellä kuvatun analyysin tulokset. Tulokset kertovat että, alle 2 miljoonan kokoluokassa toimialan kasvu onkin ollut maltillisempaa kuin silloin, kun tarkastellaan kaikkia toimialojen pk-yrityksiä. Kun ylin 5 % ja alin 5 % poistetaan, liikevaihdon kasvu innovaatioasetelin saamisen jälkeen on jonkin verran maltillisempaa (9 %) verrattuna kokoa rajoittamattoman analyysin tuloksiin. Ero saattaa selittää myös se, että taulukossa 2 esitettyyn vertailuun nähden taulukossa 3 käytetty aineisto sisältää laajemman joukon toimialoja, joista osa on voinut olla alttiina koronakriisille. Ero erotuksessa (+8 %-yksikköä, luottamusväli 4–12 %-yksikköä) osoittaa kuitenkin tilastollisesti merkitsevän eron innovaatioasetelin saaneiden yritysten ja toimialan välillä.

Taulukko 5. Vertailu liikevaihdon kehityksestä innovaatioasetelin saaneiden yritysten ja yritysten toimialojen kehityksen välillä, kun huomioidaan vain yritykset, joiden liikevaihto alle kaksi miljoonaa euroa.

	Kaltaistamaton	Kaltaistettu	Ylin ja alin 5 % poistettu ja kaltaistettu
Yritysten määrä	985	710	626
Muutos kaksi vuotta ennen innovaatioaseteliä			
- Yritykset	365,2 %	4,9 %	4,4 %
- Toimiala	5,0 %	4,9 %	4,4 %
Muutos kaksi vuotta innovaatioasetelin jälkeen			
- Yritykset	59,4 %	65,7 %	9,0 %
- Toimiala	1,7 %	1,6 %	1,1 %
Ero erotuksessa, %-yksikköä	+57,7 %	+64,1 %	+8,0 %
Eron 95 % luottamusväli			
Alaraja, %-yksikköä	+34,4 %	+32,5 %	+3,7 %
Yläraja, %-yksikköä	+81,1 %	+95,7 %	+12,2 %

Kahden erillisen tarkastelumme johtopäätös on, että innovaatioasetelin saaneiden yritysten liikevaihdon kasvu on ollut toimialaa suurempaa. Ero suuruusluokassa on +4 %-yksikköä – +22 %-yksikköä, kun otetaan huomioon innovaatioasetelin saaneiden yritysten erilainen liikevaihdon kehitys ennen innovaatioaseteliä ja eliminoidaan poikkeuksellisesti tuloksiin vaikuttavien tapausten vaikutus.

3.5.1 Palkat

Henkilöstön kasvun korvikkeena on palkkasumman kasvu. Palkkasumma on saatavilla kattavammin kuin henkilöstömäärä, ja tiedon luotettavuus on parempaa. Vaikka palkkasumma lienee luotettavin yritystasoinen kattavasti saatavilla oleva henkilöstömäärää kuvaava tieto, palkkasumman käytössä on kuitenkin rajoitteensa. Keskipalkka saman toimialan yrityksissä voi poiketa esimerkiksi erilaisen osaamisprofiilin vuoksi, ja palkoissa saattaa olla myös alueellisia eroja. Jos yrittäjä työskentelee yrityksessä, palkkasumma ei anna täysin luotettavaa kuvaa, koska yrittäjä voi ottaa merkittävän osan tuloistaan voitonjakona, mikä ei näy palkkasummassa. Palkkojen osalta on huomioitava, että yritysmäärät ovat liikevaihtoa pienemmät. Tähän keskeinen syy on Tilastokeskuksen järjestelmä, jossa useiden toimialojen tietoja ei ole saatavilla. Palkkatilasto on laskettava kokoluokkapohjaisesta tiedosta, mutta tieto salataan, jos kokoluokassa on pieni määrä yrityksiä.

Taulukko 6. Vertailu palkkasumman kehityksestä innovaatioasetelin saaneiden yritysten ja yritysten toimialojen kehityksen välillä.

	Kaltaistamaton	Kaltaistettu	Ylin ja alin 5 % poistettu ja kaltaistettu
Yritysten määrä	746	491	424
Muutos kaksi vuotta ennen innovaatioaseteliä			
- Yritykset	175,1 %	7,1 %	7,0 %
- Toimiala	7,2 %	7,1 %	7,0 %
Muutos kaksi vuotta innovaatioasetelin jälkeen			
- Yritykset	70,4 %	82,7 %	25,6 %
- Toimiala	5,5 %	5,4 %	5,2 %
Ero erotuksessa, %-yksikköä	+64,9 %	+77,2 %	+20,4 %
Eron 95 % luottamusväli			
- Alaraja, %-yksikköä	+35,9 %	+34,0 %	+9,9 %
- Yläaraja, %-yksikköä	+93,8 %	+120,5 %	+30,8 %

Taulukko 6 esittää palkkasumman kehityksen. Tulos on samankaltainen liikevaihdon kehityksen tarkastelun tulosten kanssa. Kun otetaan huomioon vastaavuus innovaatioaseteliä edeltävään yritysten toimialan kehitykseen ja poistetaan äärihavainnot, ero innovaatioaseteliä saaneiden yritysten ja niiden toimialan välillä on noin +20 %-yksikköä innovaatioasetelin saaneiden yritysten eduksi (luottamusväli 10–31 %). Tämä viittaisi suuruusluokassa keskimäärin samansuuruiseen eroon henkilöstön määrässä innovaatioasetelin saaneissa yrityksissä, verrattuna toimialaan.

3.5.2 Kannattavuus

Kannattavuuden mittarina käytetään liiketulosprosenttia, eli liiketuloksen osuutta liikevaihdosta. Koska kyseessä on suhdeluku, joka voi olla negatiivinen, suhteellisen muutoksen vertailu ei tuota tarkoituksenmukaisia tuloksia. Vertailu toteutetaan tarkastelemalla itse liiketulosprosentin muutosta ja siinä ilmeneviä eroja. Muutos on siis %-yksikköä.

Taulukon 4 kahden ensimmäisen sarakkeen, kaltaistamaton ja kaltaistettu, tuloksia leimaavat liiketulosprosentin muutosten ääritapaukset. Ääritapausten vuoksi luottamisväli on hyvin suuri, eikä tulosten pohjalta oikeastaan pystytä sanomaan mitään. Kun innovaatioasetelin jälkeisen liiketulosprosentin suhteen ylin ja alin 5 % poistetaan, nähdään kuitenkin selkeä tulos. Kun poistetaan ääritapaukset ja otetaan huomioon innovaatioaseteliä edeltävä kannattavuuden kehitys, voidaan huomata, että innovaatioasetelin saaneiden yritysten liiketulosprosentti ei ole muuttunut keskimäärin käytännössä lainkaan (+0.1 %-yksikköä). Tämä kehitys ei poikkea yritysten toimialojen keskimääräisestä kehityksestä (ero erotuksessa +0.1 %-yksikköä; luottamusväli -0.7 %-yksikköä – -0.9 %-yksikköä).

Taulukko 7. Vertailu liiketulosprosentin kehityksestä innovaatioasetelin saaneiden yritysten ja toimialojen kehityksen välillä.

	Kaltaistamaton	Kaltaistettu	Ylin ja alin 5 % poistettu ja kaltaistettu
Yritysten määrä	1 439	1 184	826
Muutos kaksi vuotta ennen innovaatioaseteliä			
Yritykset, %- yksikköä	+99,5 %	+0,8 %	+0,8 %
Toimiala, %- yksikköä	+0,9 %	+0,8 %	+0,8 %
Muutos kaksi vuotta innovaatioasetelin jälkeen			
Yritykset, %- yksikköä	+25,1 %	-14,0 %	+0,1 %
Toimiala, %- yksikköä	-0,1 %	0,0 %	0,0 %
Ero erotuksessa, %-yksikköä	25,2 %	-14,0 %	+0,1 %
Eron 95 % luottamusväli			
Alaraja, %-yksikköä	-25,9 %	-28,3 %	-0,7 %
Yläaraja, %-yksikköä	+76,2 %	+0,3 %	+0,9 %

Liiketulosprosentin pysyminen keskimääräisesti käytännössä muuttumattomana heijastaa suoraan liikevaihdon ja henkilöstön määrää kuvaavan palkkasumman samansuuntaista kehitystä. Trendinä tarkastellen innovaatioasetelin saaneet yritykset ovat kasvattaneet liiketoimintansa volyymia ja lisänneet sitä varten henkilöstövoimavarojaan. Niinpä liiketoiminnan tuottojen lisäys ei ole realisoitunut kahdessa vuodessa vahvistuneena kannattavuutena. Toisaalta voidaan tulkita, ettei liiketoiminnan volyymin kasvu ole yleisesti ottaen tapahtunut kannattavuuden hinnalla.

3.5.3 Tuottavuus

Tuottavuuden suhteen tarkastellaan henkilöstötuottavuutta eli tuotosta suhteessa henkilöstön työpanokseen. Sen mittarina käytetään jalostusarvoa suhteessa henkilöstökuluihin. Jalostusarvo tarkoittaa arvonlisäystä, joka yritykselle jää liiketoiminnan tuotoista, kun tuotoista vähennetään aineiden ja tarvikkeiden hankinnan sekä ulkoisten palveluostojen kulut. Mitä suurempi jalostusarvo on suhteessa palkkoihin, sitä suuremman tuotoksen henkilöstön voi katsoa saaneen aikaan. Myös tätä tuottavuusindikaattoria verrataan yrityskohtaisesti.

Taulukko 8. Vertailu jalostusarvo per palkkojen kehitys innovaatioasetelin saaneiden yritysten ja yritysten toimialojen välillä.

	Kaltaistamaton	Kaltaistettu	Ylin ja alin 5 % poistettu ja kaltaistettu
Yritysten määrä	740	556	494

Muutos kaksi vuotta ennen innovaatioaseteliä			
Yritykset	-2,0 %	+2,9 %	+3,0 %
Toimiala	+2,5 %	+2,9 %	+3,0 %
Muutos kaksi vuotta innovaatioasetelin jälkeen			
Yritykset	+8,2 %	+6,2 %	+1,5 %
Toimiala	+2,6 %	+2,5 %	+2,5 %
Ero erotuksessa, %-yksikköä	+5,6 %	+3,7 %	-1,0 %
Eron 95 % luottamusväli			
Alaraja, %-yksikköä	-12,9 %	-7,7 %	-5,4 %
Yläaraja, %-yksikköä	+24,2 %	+15,1 %	+3,4 %

Taulukko 8 esittää henkilöstötuottavuutta kuvaavan jalostusarvo/palkat -indikaattorin kehityksen kaksi vuotta ennen ja jälkeen innovaatioasetelin saamisen. Kun poistetaan ääritapaukset ja otetaan vertailussa huomioon edeltävä kehitys, henkilöstötuottavuus kasvoi sekä innovaatioasetelin saaneissa yrityksissä että niiden toimialoilla, ja kasvu oli toimialoilla jopa vahvempaa. Niinpä erot jäivät tuottavuuden kasvussa noin yhden prosenttiyksikön välille. Erot erotuksessa -arvo nolla on kuitenkin luottamusrajan ylä- ja ala-arvon (-5,4 % ja +3,4 %) välissä. Tulkinta on siis, ettei innovaatioasetelin saaneiden yritysten tuottavuuden kehityksessä ole tilastollisesti merkitsevää eroa toimialaan verrattuna. Tuottavuuden ja kannattavuuden kehityksen osalta tulokset liittyvät yhteen. Kun tuottavuuskehitys ei poikkea toimialasta, on vaikea parantaa kannattavuutta suhteessa toimialaan.

Rajoitteena on otettava huomioon, että tunnusluku ei ota huomioon mahdollista henkilöstön profiilissa ja siten palkkatasossa tapahtunutta muutosta. Jos jalostusarvo/henkilötyöpanos olisikin kehittynyt osaavamman työvoiman ansiosta, korvikemuuttujana käyttämämme tunnusluku jalostusarvo/palkkasumma ei tätä täysin heijasta, koska osaavampi työvoima on voinut nostaa palkkatasoa.

Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että vaikka tuottavuuden ja kannattavuuden parantuminen on ollut innovaatioasetelin saamisen jälkeen myönteistä sekä setelin saaneissa yrityksissä että toimialoilla, tuottavuuden ja kannattavuuden kasvu näyttää hidastuneen. Innovaatioasetelin saaneiden yritysten kehitys on siis tuottavuuden ja kannattavuuden suhteen noudattanut keskimäärin toimialojen yleistä kehityslinjaa.

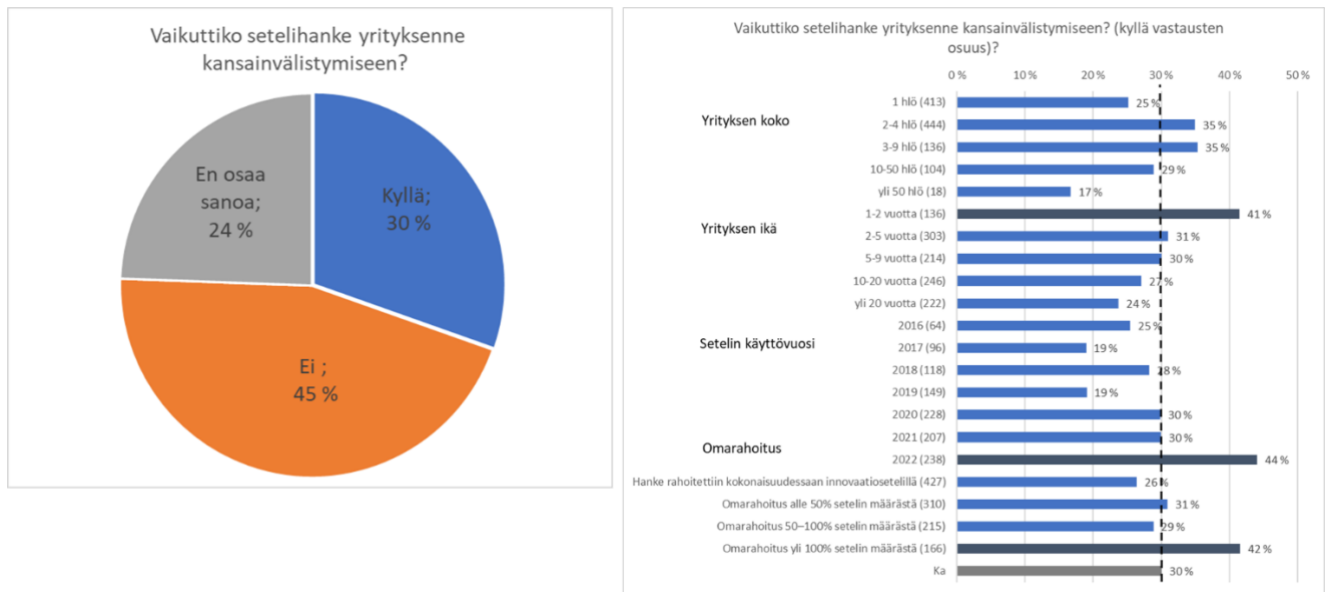
3.5.4 Kriittistä arviointia tuloksista

Esitettäviä tuloksia innovaatioaseteliä saaneiden yritysten eroista toimialaan voi pitää suuntaa antavina. Tutkijoina suhtaudumme tuloksiin varovaisesti, koska toimialan summatieto ei vastaa täydellistä yritystasosta verrokkiaineistoa, jossa esimerkiksi verrokkien saama muu Business Finlandin rahoitus olisi voitu huomioida. Kun tarkasteltavien muuttujien jakaumat eivät ole normaalijakautuneita ja ääritapauksilla on merkitystä, mediaanin ja vastaavien tunnuslukujen käyttö olisi luotettavampaa. Tähän ei ole kuitenkaan mahdollisuutta tässä arvioinnissa, koska toimialojen mediaani ei ole tiedossa.

Esitetyt tulokset tuovat esiin joitain selviä eroja innovaatioasetelin saaneiden yritysten kehityksessä toimialaan verrattuna, kun innovaatioaseteliä edeltävä kehitys on otettu huomioon. Puhtaasti tilastojen valossa on kuitenkin vaikea sanoa, ovatko tulot ainakaan täysin innovaatioasetelin ansiota. Esimerkiksi liikevaihdon kehitys vaikuttaa arvioijista intuitiivisesti yllättävänkin suurilta innovaatioasetelin yritysten saaneiden eduksi. Tähän antaa lisävalaistusta muu tutkimusaineisto.

3.6 Vaikutukset liiketoiminnan kansainvälistymiseen ja vientiin

Seteliä käyttäneille yrityksille suunnatun kyselyn perusteella seteli-hankkeella on ollut vähäinen vaikutus yrityksen kansainvälistymiseen. Vastaajista vajaa kolmannes arvioi, että seteli-hankkeella on ollut positiivisia vaikutuksia kansainvälistymiseen. Vastaavasti noin 70 % vastaajista ei koe hankkeella olleen vaikutusta kansainvälistymiseen tai ei osaa ottaa asiaan kantaa. Kansainvälistymistä edistävinä vaikutuksina avoimissa vastauksissa mainitaan mm. kansainvälistymisessä tarvittavan kyvykkyyden lisääntyminen, markkinakartoituksen antama kuva globaalista kysynnästä, ulkomaisten asiakkaiden kiinnostuksen kasvu, brändin paraneminen sekä erityisesti kansainvälistymisen edellytyksenä olevan IPR-osaamisen ja suojauksen vahvistuminen. Useissa vastauksissa tuotiin esiin se, että kyse ei ole seteli-hankkeen suorasta vaikutuksesta vaan välillisestä vaikutuksesta muiden yrityksen kansainvälistymistä edistävien tekijöiden osana.

Kuva 16. Vastaajien arvioita seteli-hankkeen vaikutuksista yrityksen kansainvälistymiseen

Vastausten perusteella seteli-hankkeen vaikutukset yrityksen kansainvälistymiseen koetaan suurimmiksi 1–2 vuotta toimineissa yrityksissä, vuonna 2022 toteutetuissa seteli-hankkeissa sekä yrityksissä, jotka olivat laittaneet omaa rahoitusta seteli-hankkeeseen yli 100 % setelin määrästä. Vastaavasti seteli-hankkeen kansainvälistymisvaikutukset koetaan selvästi keskimääräistä vähäisemmiksi 1 hengen ja yli 50 hengen yrityksissä, yli 20 vuotta toimineissa yrityksissä sekä vuosina 2017 ja 2019 toteutetuissa hankkeissa. Viimeksi mainitulle ei löydy muuta selkeää syytä kuin mahdollisesti hankevalintakriteereiden erilaisuus näinä vuosina.

3.7 Tilastollinen tarkastelu innovaatio-seteliä hyödyntäneiden yritysten viennistä

Viennin tarkastelussa on useita haasteita. Vain osa yrityksistä harjoittaa vientiä. Niistä innovaatio-setelin saaneista yrityksistä, joista on käytettävissä tunnuslukutietoja kahden vuoden jälkeisestä tilanteesta innovaatio-setelin jälkeen, 42,2 % yrityksistä harjoitti tuolloin vientiä. Kaksi vuotta ennen rahoituksen saamista toimineista 36,6 % harjoitti vientiä. Jos tarkastellaan viennin muutosta, voidaan huomata, että valtaosalla lähtötieto on nolla, eikä suhteellisen muutoksen tarkastelu ole mielekäästä.

Mahdollinen vertailu voitaisiin tehdä tunnusluvulla vienti suhteessa liikevaihtoon. Tällöin haaste liittyy vertailutietoon, sillä viennin osalta toimialatieto on saatavilla vain koko toimialasta. Tällöin vertailua toimialoilla hallitsevat toimialan suuret vientiyritykset. Toimialan muutokset suhteessa liikevaihtoon saattavat olla hyvin pieniä, ja vertailu vientiään käynnistäviin pk-yrityksiin on epäluotettava. Hyvin vientipainotteisilla toimialoilla muutoksen mahdollisuuksia rajoittaa se, ettei viennin ja liiketoiminnan suhde voi ylittää 100 %:ia.

Viennin osalta olemme päätyneet muista tunnusluvuista poikkeavaan tarkasteluun. Tarkastelemme vientiä harjoittavien yritysten osuutta vuosittain, lähtien tilanteesta kaksi vuotta ennen innovaatioasetelirahoituksen saamista ja kaksi vuotta setelin saamisen jälkeen. Taulukossa 9 esitetään tarkastelun tulokset yritysryhminä liiketoiminnan alkamisvuoden perusteella. Tarkastelu on rajattu yrityksiin, joista on tunnuslukutietoa kaksi vuotta innovaatioasetelin saamisen jälkeen. Liiketoiminnan aloittaminen tulkittiin sillä perusteella, onko yrityksellä liikevaihtoa tilinpäätöksen tai arvonlisäverotietojen perusteella tai sillä on vientiä.

Taulukko 9. Vientiä harjoittavien innovaatioasetelin saaneiden yritysten osuudet kaksi vuotta ennen setelin saamista ja kaksi vuotta setelin saamisen jälkeen. Tiedot esitetty yritysten liiketoiminnan käynnistymisvuoden perusteella.

Yrityksen toiminnan aloitus	Yritysten määrä	Vientiä harjoittavien yritysten osuus kolme vuotta ennen	Vientiä harjoittavien yritysten osuus kaksi vuotta ennen	Vientiä harjoittavien yritysten osuus vuosi ennen	Vientiä harjoittavien yritysten osuus setelin saanti vuonna	Vientiä harjoittavien yritysten osuus vuosi jälkeen	Vientiä harjoittavien yritysten osuus kaksi vuotta jälkeen
Kolmen vuotta tai aiemmin	2 705	30,4 %	41,2 %	49,2 %	50,1 %	51,3 %	49,0 %
Kaksi vuotta ennen seteliä	536	-	12,3 %	25,4 %	31,9 %	37,1 %	36,9 %
Vuosi ennen seteliä aloittaneet	667	-	-	15,9 %	26,5 %	30,9 %	33,4 %
Seteli vuonna aloittaneet	643	-	-	-	20,8 %	31,1 %	33,1 %

Kolme vuotta tai pitempään toimineiden yritysten osalta tulokset kertovat, että varsinainen hyppy vientiä harjoittavien yritysten osalta on tapahtunut jo ennen innovaatioasetelin saamista. Tätä kuvaavat tiedot kaksi vuotta ja vuosi ennen setelin saamista, jolloin vientiä harjoittavien yritysten osuus nousi 30,4 %:sta 41,2 %:iin ja 49,2 %:iin. Innovaatioasetelin saamisen vuonna tai sen jälkeen on enää vähän lisäystä vientiä harjoittavien yritysten osuudessa. Innovaatioaseteliä hakeneista kolme vuotta tai pitempään toimineista yrityksistä noin puolet harjoittaa vientiä, mutta osuus ei kasva innovaatioasetelin saamisen jälkeen.

Kaksi vuotta ja vuosi ennen setelin saamista aloittaneiden yritysten osalta viennin aloittaneiden osuus kasvoi jo ennen setelin saamista, ja osuus jatkoi kasvuaan setelin saamisen jälkeen. Vuosi ennen setelin saamista toimintansa aloittaneiden setelin saaminen toisena toimintavuonna ei näytä muodostavan poikkeavaa kehitystä verrattuna kaksi vuotta ennen setelin saamista aloittaneisiin. (Vertaa alkuvaiheen kehitys vuosi ennen seteliä aloittaneet 15,9 % → 26,5 %, kaksi vuotta ennen aloittaneet 12,3 % → 25,4 %).

Setelin saantivuonna toimintansa aloittaneiden osalta huomio kiinnittyy aloitusvuonna merkittävästi suurempaan vientiä harjoittaneiden yritysten suurempaan osuuteen (20,8 %) kuin yksi tai kaksi vuotta ennen seteliä toiminnan aloittaneeseen. Eron merkitsevyys testattiin binäärisellä logistisella regressioanalyysillä, jossa vakioitiin myös aloitusvuosi. Ero on tilastollisesti merkitsevä (0<0,001). Aloittamisvuonnaan setelin saaneet näyttävät saaneen vientiin vauhditusta, mikä näkyy muutamaa prosenttia (4–8 %) yleisempänä vientiä harjoittaneiden yritysten osuutena. Myös ne yritykset, jotka ovat saaneet setelin toiminnan käynnistysvaiheessa, ovat tilastollisesti merkittävästi edellä. Kolmantena toimintavuonna ero tasoittuu. On kuitenkin huomioitava se, että ero aloittamisvuoden vientiä harjoittavien välillä (kaksi vuotta ennen seteliä aloittaneet 12,3 % ja vuosi ennen seteliä aloittaneet 15,9 %) on tilastollisesti merkitsevä. Alkuvaiheen erojen syynä voi olla osin myös valikoituminen, jos juuri käynnistävästä yrityksistä vientihakuisimmat hakevat seteliä.

3.7.1 Kipinäkeskus innovaatioasetelin hyödyntäjänä

Kipinäkeskus on vuonna 2012 perustettu puheterapia-alan yritys, joka tarjoaa lääkinnällistä kuntoutusta sekä varhaiskasvatukseen ja puheterapeuteille suunnattuja tuotteita. Yritys työskentelee etenkin lasten parissa, ja sen erityisosaaminen kohdistuu kommunikointiin, puheeseen ja kieleen sekä puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin (AAC). Yritys haki innovaatioasetelirahoitusta vuonna 2017 tuotteiden kansainvälistämisen edistämistä ajatellen.

Kipinäkeskuksen tuotteen herättämän kansainvälisen kiinnostuksen myötä yrityksen johto kiinnostui Suomen ulkopuolisesta markkinapotentiaalista. Innovaatioasetelistä yritys sai tietoa tutun konsulttiyrityksen kautta. Tämän jälkeen he hakivat ensimmäistä rahoitustaan Business Finlandilta. Innovaatioasetelin avulla yritys osti konsultointia kyseiseltä konsultilta laatiakseen alustavan suunnitelman kansainvälisille viestimarkkinoille siirtymisestä ja skaalautumisesta. Sen lisäksi immateriaalioikeuksiin erikoistuneelta yritykseltä ostettiin palveluja yrityksen brändin ja tuotteiden suojaamiseksi kansainvälisillä markkinoilla. Projektiin ei käytetty omaan rahoitusta, ja yrityksen arvion mukaan immateriaalioikeuksien tarkastelu kansainvälistymisen varhaisessa vaiheessa olisi jäänyt tekemättä ilman innovaatioasetelirahoitusta. Immateriaalioikeuksiin erikoistuneen yrityksen palveluita hyödynnettiin noin vuosi setelihakkeen jälkeen, jonka jälkeen Kipinäkeskus ryhtyi itse valvomaan omia tavaramerkkioikeuksiaan.

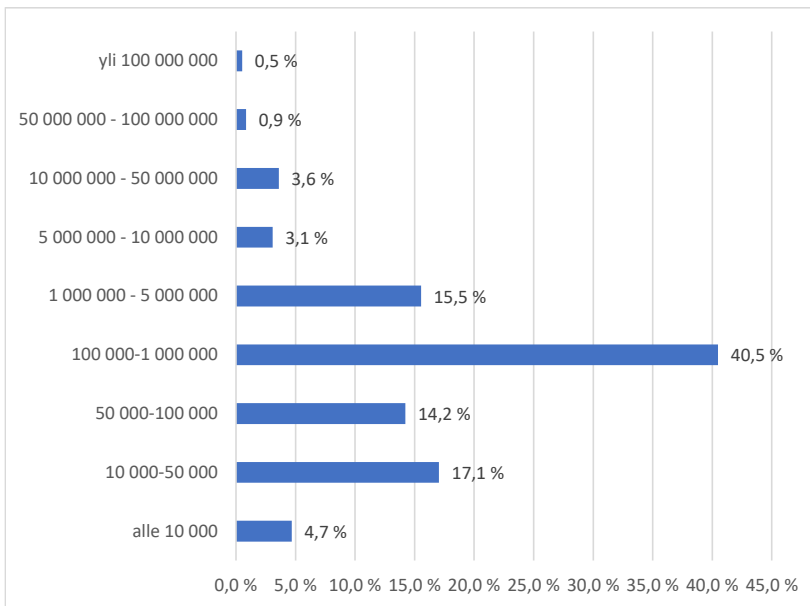
Innovaatioaseteli tutustutti yrityksen Business Finlandin palveluihin, minkä myötä yritys on hakenut myös Explorer- ja Kiito-rahoitusta. Ensimmäinen lisäsi osaamista kansainvälistymisestä ja jälkimmäinen auttoi Ruotsin markkinoille siirtymisessä. EU-tavaramerkit (5 kpl) sekä tieto Business Finlandin eri rahoitusinstrumenttien hyödyntämisen mahdollisuuksista ovat tärkeimmät tulokset innovaatioaseteliprojektista. Nykyään yritys toimii kansainvälisillä markkinoilla, ja innovaatioasetelihanke oli yksi keskeinen toimi tämän kansainvälistymisprosessin käynnistymisessä.

Kaiken kaikkiaan innovaatioaseteli ja Business Finlandin eri instrumentit ja käytännöt ovat olleet yrityksen kannalta toimivia: rahoitus on tukenut järjestelmällisesti yrityksen kasvua. Erityisesti hakemuksen laatimisen keveys ja innovaatioasetelirahoituksen vähäinen byrokratia olivat tärkeitä tekijöitä. Kipinäkeskuksessa innovaatioaseteli koettiin oivana keinona tarkastella ja pohtia pienyrittäjien kansainvälistä markkinapotentiaalia.

4 Palvelutoimittajasektori ja sen kehitys

4.1 Palveluntoimittajat ja palvelut

Innovaatiosetelin palvelutuottajakentällä toimii laaja joukko erityisesti yksityisiä yrityksiä sekä niiden lisäksi ammattikorkeakouluja ja niiden alaisia yhtiöitä, yliopistoja, alueellisia kehitysyhtiöitä ja tutkimusorganisaatioita. Yhteensä 2087 organisaatiota on toiminut palvelutoimittajana. Näistä yli 98 % on yksityisiä yrityksiä. Ammattikorkeakoulujen, ammattikorkeakoulujen alaisten yhtiöiden, yliopistojen ja tutkimuslaitosten osuus on noin 1 %. Mukana on 16 eri ammattikorkeakoulua ja yksittäisiä ammattikorkeakoulun alaisia yhtiöitä, yliopistoja ja tutkimuslaitoksia. Innovaatioseteli on siis kohdistunut selkeästi yksityisten yritysten palvelutuottajamarkkinoille.

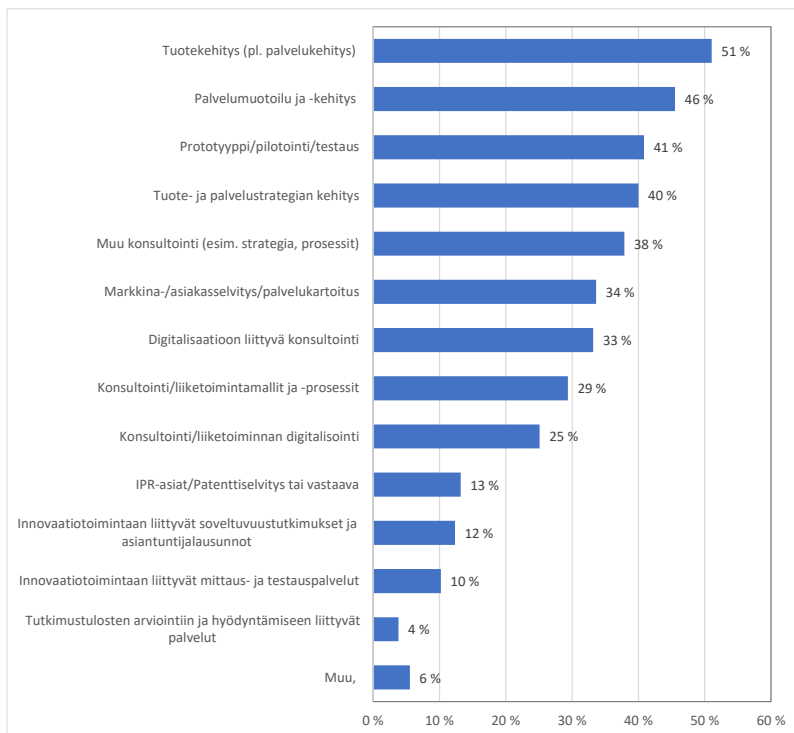

Kuva 17. Innovaatiosetelillä palveluja tuottaneiden yksityisten osuudet yritysten liikevaihtoluokissa (laskettu 2019-2021 keskiarvo).

Myös palvelutuottajayrityksissä on paljon liikevaihdoltaan pienikokoisia yrityksiä. Alle 100 000 euron liikevaihto on 36 %:lla yrityksistä ja alle 1 000 000 euron liikevaihto 76 %:lla yrityksistä. Selvityksen kyselyn mukaan myös henkilöstömäärän suhteen pienemmät yritykset painottuvat käytetyissä palvelutuottajissa. Kyselyn mukaan yrityksistä 35 % on yhden hengen yrityksiä ja 67 % alle 5 hengen yrityksiä. On kuitenkin huomioitava, että palvelujen tuottamisen kokonaisvolyymissa isommilla palvelutuottajilla on selkeä rooli.

2807 palveluntuottajista 100 eniten innovaatiosetelihanketta toteuttanut palvelutuottajaa on toteuttanut 43 % kaikista innovaatiosetelihankkeista. Suurimmillaan yksittäinen palvelutuottaja on saanut rahoitusta muutamasta sadasta innovaatiosetelihankkeesta. Yleisesti TOP 100 palvelutuottajaa on toteuttanut yleensä kymmeniä innovaatiosetelihankkeita. Tämän lisäksi on huomioitava, että 87 % innovaatioseteliin palveluita tuottaneista toimijoista, on ollut mukana vain yhdessä innovaatiosetelihankkeessa. Tämä kertoo siis, että vain pieni osa palvelutarjoajista, on tuottanut innovaatiosetelipalveluita runsaammassa määrin.

Arvioinnin palvelutuottajille suunnattuun kyselyyn vastanneiden mukaan toimijoiden palvelutarjonnassa korostuvat odotetunlaisesti hyvin samantyyppiset palvelut mitä innovaatiosetelin hyödyntäjät ovat käyttäneet. Eli niihin palveluihin on eniten ollut tarjontaa mihin seteliä on hyödynnetty. Selkeimmin palveluita on mm. tarjolla tuotekehitykseen, palvelumuotoiluun, prototyyppi/pilotointi/testaus, tuote- ja palvelustrategian kehitykseen. Sen sijaan harvempi palvelutuottaja toimii mm. tutkimustulosten arviointiin ja hyödyntämiseen liittyvissä palveluissa, mittaus- ja testauspalveluissa innovaatiotoimintaan liittyen sekä innovaatiotoimintaan liittyvissä soveltuvuustutkimuksissa ja asiantuntijalausunnoissa.

Kuva 18. Palveluntuottajien tarjoamat palvelut innovaatioaseteliä ajatellen, arvioinnin kyselyn mukaan.

4.2 Innovaatioasetelin vaikutukset palvelutoimittajasektorin kehitykseen

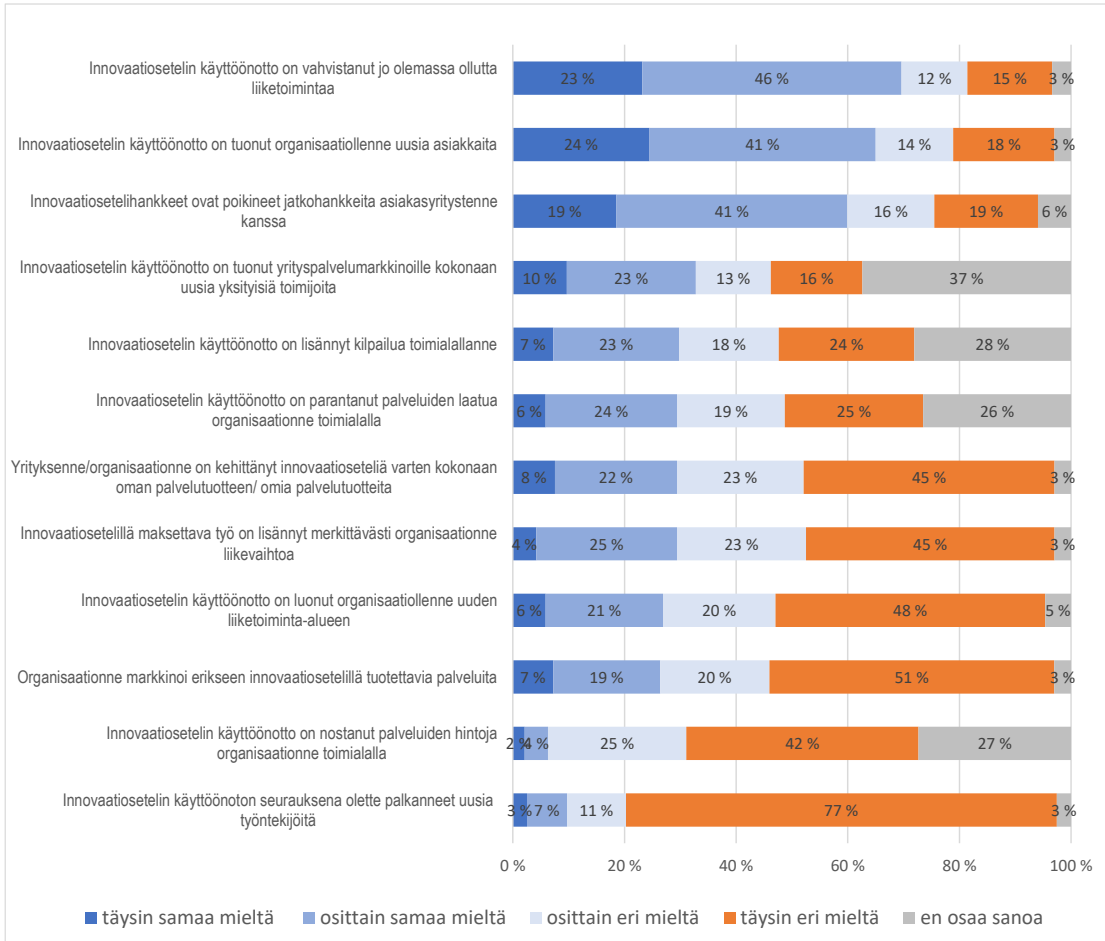
Innovaatioaseteli on tuonut palvelutoimittaja sektorille noin 50 miljoonan euron markkinan, johon palveluntuottajat ovat tarjonneet palveluita. Seteli on nimenomaan mikro- ja pk-yritysten tarpeisiin liittyvä rahoitusmuoto, jossa palveluita voidaan tarjota erilaisiin TKI-toiminnan tarpeisiin. Samalla palveluntuottajasektori on voinut tarjota olemassa olevia palveluita tai kehittää uusia palveluita setelihankkeiden reunaehdot huomioiden pk-yrityskentän tarpeisiin. Selvityksessä on tarkasteltu innovaatioasetelin vaikutuksia palveluntuottajasektorin kehitykseen eri näkökulmista.

Tutkimuksessa tehdyn palvelutoimittajille suunnatun kyselyn perusteella innovaatioasetelin käyttöönotto ei niinkään ole käynnistänyt uutta Innovaatioasetelin varaan rakentuvaa liiketoimintaa, vaan pikemmin vahvistanut jo olemassa ollutta liiketoimintaa (Kuva 19). Innovaatioasetelin käyttö on myös tuonut yrityksille uusia asiakkaita ja setelihanke on poikunut jatkohankkeita asiakasyritysten kanssa. Sen sijaan setelin käyttöönoton ei arvioida juurikaan vaikuttaneen palveluyrityksissä uusien henkilöiden palkkaamiseen eikä sillä ole ollut merkittävää vaikutusta alan yritysten liikevaihtoon.

Palveluntuottajien arvioiden mukaan vai osa palveluntuottajista on kehittänyt omia palvelutuotteita innovaatioasetelillä tuotettuja palveluita varten. Valtaosa näistä on mikroyrityksiä. Setelin käyttöönotto ei ole vastaajien mukaan nostanut hintoja toimialoilla. Sen sijaan näkemykset vaihtelevat suuresti siitä, miten setelin käyttöönotto on vaikuttanut kilpailuun palveluyrityksen toimialalla. Tässä suhteessa pienet mikroyritykset sekä ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla toimivat yritykset kokevat muita enemmän kilpailun lisääntyneet setelin käytön seurauksena. Yleisesti pienet ja nuoret palveluyritykset kokevat setelin hyötyvaikutukset omaan liiketoimintaansa isoja yrityksiä suurempina. Sen sijaan toimialalla ei näytä kyselytulosten perusteella olevan suurta merkitystä siihen, miten setelin hyödyn koetaan.

Palveluntuottajien näkemyksissä korostuivat hyvin samankaltaiset asiat, kuin seteliä hyödyntäneissä yrityksissäkin. Setelin arvo nähdään varsin pieneksi ratkaistaviin haasteisiin nähden ja avoimissa vastauksissa korostuikin näkemys, että setelihankkeiden kokoa voisi kasvattaa BF:n rahoitusta lisäämällä tai yrityksen omarahoitusosuutta lisäämällä. Tällä arveltiin olevan selvä setelin vaikuttavuutta lisäävä vaikutus. Nykymallia kritisointiinkin siitä, että seteliä

käytetään osin turhankin harkitsemattomasti. Näkemysten mukaan osa asiakkaista suhtautuu innovaatioaseteliprojekteihin ilmaisenä rahana, mikä vähentää sitoutumista projektin toteuttamiseen ja eteenpäin vientiin. Kokonaisuutena rahoitusmallia pidetään toimivana. Kritiikkiä rahoitusehtoja kohtaan kohdistettiin lähinnä siihen, että innovaatiolle pitäisi olla jo valmiiksi mietittynä kansainvälinen potentiaali. Monestikaan tämä ehto ei täyty, kun kyseessä on uusi ja pieni yritys. Lisäksi monessa vastauksessa korostettiin, että palvelutarjoajien osaamisalueet ja kyvykkyydet vaihtelevat suuresti. Tämän vuoksi tarvittaisiin palveluntuottajien segmentointia, jonka avulla palveluntuottajat voisivat erottautua toisistaan. Lisäksi toivottiin, että tarjolla olisi enemmän markkinointikanavia esitellä BF:n asiakaskunnalle palveluntuottajien tarjontaa ja osaamista.

Kuva 19. Palveluntuottajien näkemyksiä Innovaatioasetelin käyttöönoton vaikutuksista.

Kokonaisuutena seteli on siis kyselyn mukaan jonkin verran kasvattanut olemassa ollutta liiketoimintaa sekä tuonut uusia asiakkaita palveluntuottajille ja vaikuttaneet asiakkuuksien jatkuvuuteen. Sen sijaan seteli ei ole esimerkiksi merkittäväällä tavalla muokannut palvelutarjontaa ja yritysten liiketoimintaa. Setelin käyttöönotto on myös jonkun verran vaikuttanut uusien palveluntuottajien tulon markkinoille.

4.2.1 Novus Victoria innovaatioasetelin palveluntarjoajana

Novus Victoria Oy on toiminut nykyisessä muodossaan vuodesta 2021 asti. Yritys avustaa pk-yrityksiä innovaatio- ja liiketoimintakehityksessä tarjoamalla tukea innovaatioprosessien käynnistämiseen ja niiden pidempiaikaiseen toteuttamiseen sekä liiketoiminnan kehittämisen tukemiseen. Novus Victorian tarkoituksena on vastata niiden pk-yritysten tarpeeseen, joilla on potentiaalisia innovaatioaihoita ja halu kehittää niitä, mutta joilta kuitenkin puuttuu riittävä tieto rahoitusvaihtoehdoista aihion kehittämiseen sekä osaaminen innovaatioprosessien käynnistämiseen ja eteenpäin viemiseen. Novus Victorian toimintatapana on kartoittaa yrityksiä, joilla on potentiaalisia innovaatioaihoita sekä motivaatio lähteä edistämään innovaatioaihiota kaupallistettavaksi tuotteeksi tai palveluksi. Tässä yksi rahoitusväline, joihin Novus Victoria asiakasyrityksiä ohjaa, on innovaatioaseteli. Novus Victoria tarjoaa tukea pk-yritykselle innovaatioasetelirahoituksen hakemisesta alkaen. Suurin osa innovaatioasetelillä toteutetuista

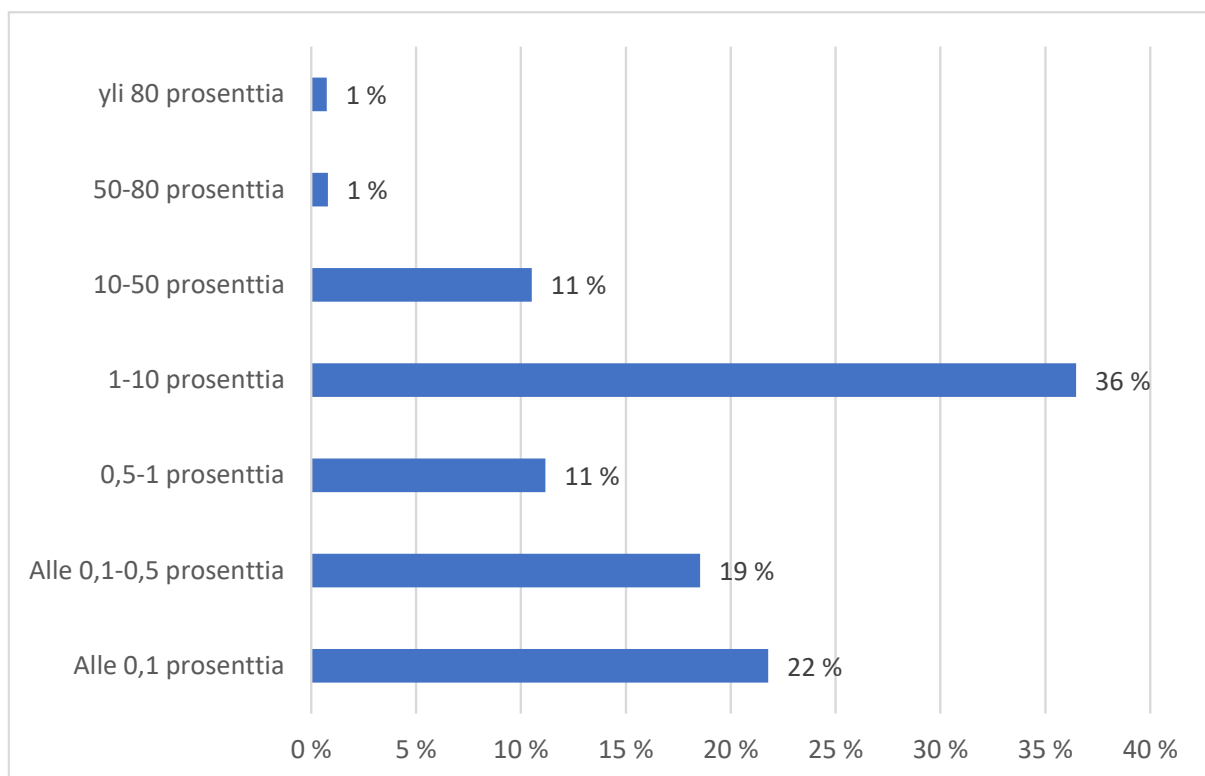
asiakasprojekteista keskittyy toimivan tuote- tai palvelukonseptin luomiseen sekä mahdollisen jatkorahoituksen kartoittamiseen. Osa projekteista keskittyy myös IPR-oikeuksien ja markkinapotentiaalain selvittämiseen.

Innovaatioseteli-instrumentilla on keskeinen rooli yrityksen liiketoiminnassa ja sen käynnistämässä. Nykyisen toiminnan yhtenä lähtökohtana ovat olleet innovaatiosetelihankkeet, joskin palveluportfoliota hyödynnetään myös asiakasyritysten omalla rahoituksella ja muilla rahoituksilla toteutettuihin TKI-toimiin. Novus Victorian tavoitteena on jatkaa asiakkuutta myös innovaatiosetelihankkeen jälkeen. Lisäksi tavoitteena on, että asiakasyritys kehittää hankettaan eteenpäin vielä innovaatiosetelihankkeen jälkeenkin ja asiakkuus muodostuu pidempikestoiseksi.

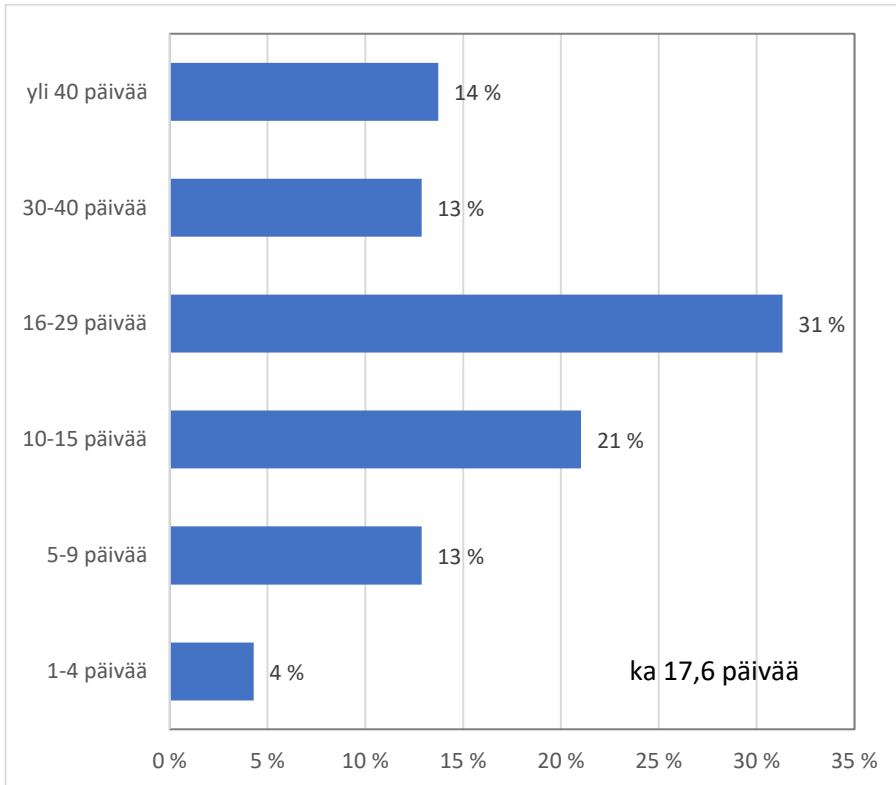
Innovaatioseteli on ollut Novus Victorialle portti pidempiin asiakkuuksiin. Innovaatioseteli on mahdollistanut yritykselle myös uusien yhteistyökumppaniverkoston kasvattamisen, jota hyödynnetään innovaatiosetelihankkeissa ja joita hyödynnetään asiakkaita palveltaessa. Tämä tukee myös yrityksen tavoitetta tarjota asiakkailleen toimiva ja hyödyllinen verkosto sekä hankkeen aikana että sen jälkeen. Yhteistyöverkosto, suunnitelmallisten ja pidempikestoisten innovaatioprosessien tukeminen liiketoiminnan periaatteena sekä pidempikestoisiin innovaatioprosesseihin soveltuviin asiakkaiden valikoiminen ovat yrityksen palveluliiketoiminnan hyviä käytäntöjä.

4.3 Innovaatiosetelistä saatavat tulot

Innovaatiosetelistä saatavien tulojen merkitys palvelutarjoajien liiketoimintaan on pienellä osalla yrityksistä merkittävä. Vain 2 % yrityksistä innovaatiosetelistä saatavat tulot ovat yli 50 % yritysten liikevaihdosta. Nämä ovat pieni palvelutuottajayrityksiä. Yli 10 % liikevaihdosta innovaatiosetelistä saa yhteensä 13 % yrityksiä. Merkittävälle osalle yrityksistä innovaatiosetelihankkeet näyttävät olevan yksi osa viime vuosina selkeä yksi osa-alue liiketoiminnassa. Näissä yrityksissä innovaatiosetelistä saatavat tulot ovat olleet 1-10 % liikevaihdosta. Yli puolilla (52 %) yrityksistä innovaatiosetelin osuus liikevaihdosta on ollut alle prosentin. Nämä yritykset ovat olleet palvelun tarjoajina yksittäisissä innovaatiosetelihankkeissa ja saavat tulonsa lähes kokonaisuutena muusta toiminnasta. Yleisesti siis yritysten liiketoiminta on viime vuosina perustunut merkittävältä osin innovaatioseteliin vain pienellä osalla yrityksistä.

Kuva 20. Innovaatiosetelistä saatujen tulojen osuus innovaatiosetelin palvelutarjoajien liikevaihdosta. Tiedoissa esitetty yritysten jakautuminen eri osuusluokkiin. Tiedot perustuvat vuosien 2016-2021 yhteenlaskettuun liikevaihtoon ja yrityksen palveluihin käytettyjen innovaatioseteleiden yhteenlaskettuun arvoon.

Kuva 21. Innovaatiosetelirahoituksella tehtyyn työhön käytetyt henkilötyöpäivät keskimäärin vuodessa (niinä vuosina, kun palveluitanne on ostettu innovaatiosetelillä)

Selvityksen kyselyn vastausten mukaan (Kuva 20) innovaatioseteliin käytetään keskimäärin 17,6 henkilötyöpäivää vuodessa, niinä vuosina, kun palvelutuottajaorganisaatiolta on ostettu innovaatiosetelillä palveluita. Myös tämä kuvaa, että innovaatiosetelillä ostettavat palvelut eivät ole yrityksille pääasiallista toimintaa, vaan muun toiminnan osana tehtävää työtä. Noin neljäsosassa yrityksistä innovaatiosetelillä tuotettuihin palveluihin on myös käytetty yli kuukauden verran työpanosta, joten näissä yrityksissä setelitoiminta on selkeästi merkittävämmässä asemassa.

4.4 Korkeakoulut, yliopistot ja tutkimusorganisaatiot palvelutarjoajina

Innovaatiosetelillä on pyritty lisäämään pienten yritysten välistä yhteistyötä korkeakoulujen, yliopistojen ja tutkimusorganisaatioiden kanssa. Innovaatioseteliä on kuitenkin hyödynnetty harvoin näihin organisaatioihin. Innovaatiosetelihakkeista noin 2 % on toteutettu näiden organisaatioiden palveluita hyödyntäen.

Ammattikorkeakoulut ovat olleet palvelutarjoajina innovaatiosetelihakkeessa 147 kertaa. Sen sijaan yliopistot ja ammattikorkeakoulujen omistamat yhtiöt ovat olleet palvelutarjoajina alle 10 kertaa ja tutkimuslaitokset 24 kertaa.

Syitä näiden toimijoiden vähäiseen käyttöön voidaan nähdä useampia. Yleisesti innovaatioseteli on ketteränä ja nopeisiin hankkeisiin tarkoitettuna profiloituneet vahvemmin yksityisiin konsultteihin hyödynnettävänä setelinä. Yksityisiä konsultteja on määrällisesti paljon ja useammat konsultit markkinoivat ja ovat aktiivisia tarjoamaan palveluita yrityksille. Näiden toimijoiden näkyvyys on parempaa ja näiden toimijoiden palvelut innovaatioseteliä varten ovat selkeämmin löydettävissä. Ammattikorkeakoulut mainostavat innovaatioseteliä omilla alustoillaan harvoin. Kuten innovaatioseteliä hyödyntäneiden yritysten kyselystä kävi ilmi, ammattikorkeakouluja päädytään hyödyntämään useammin silloin, kun yritys on löytänyt palvelutuottajan Business Finlandin Expert Search nettisivujen kautta. Tämän pohjalta pk-yritysten ja tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden yhteistyön lisääminen saattaa vaatia vahvempaa ohjausta ja tiedottamista näiden toimijoiden hyödyntämiseen palvelutuottajina.

Edellä mainittujen syiden lisäksi yksityisten konsulttien palvelut ovat luonteeltaan sopivia pienimuotoisiin ja ketterästi toteutettaviin kehittämistoimiin ja konsultointiin. Pienten yritysten tarpeisiin ammattikorkeakoulujen toimintatavat ovat liian hitaita ja hallinnoltaan innovaatioasetelin kannalta liian jäykkiä.

Ammattikorkeakoulut ja muut tutkimus- ja koulutusorganisaatiot eivät ole myöskään tehneet erityisiä muutoksia omiin TKI-palveluihinsa innovaatioaseteliä silmällä pitäen. Näille organisaatioille keskeisempää on kehittää TKI-palveluitansa volyymiltaan suurempien rahoitusinstrumenttien näkökulmasta ja toisaalta asiakaslähtöisesti, mutta ei volyymiltaan pientä instrumenttia ajatellen. Kun innovaatioasetelihakkeita on toteutettu, on ne useimmiten räätälöity organisaatioiden olemassa oleviin palveluihin.

Tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden näkökulmasta innovaatioaseteli ei ole suhteessa muihin rahoituslähteisiin erityisen houkutteleva. Toiminnan yleiskustannukset ovat tutkimus- ja koulutusorganisaatioissa sellaisia, että innovaatioasetelihakkeiden määrällisesti suurempi toteuttaminen ei ole taloudellisesti kannattavaa. Sitä hyödynnetään joissain tapauksissa, kun se esimerkiksi sopii yhteistyöyrityksen tilanteeseen ja tarpeeseen. Parhaimmillaan innovaatioasetelillä on kuitenkin saatu käynnistettyä innovaatioprosesseja pk-yritysten kanssa, joita on setelin jälkeen jatkettu organisaatioiden palveluita hyödyntäen muilla rahoitusinstrumenteilla.

Tutkimusorganisaatioiden ja pk-yritysten yhteistyön lisäämisessä innovaatioasetelillä näyttäisi olevan tärkeää, että setelillä toteutettava palvelu kytkeytyy pidempikestoiseen innovaatioprosessiin. Tällöin innovaatioaseteliä hyödynnettäisiin prosessin ensimmäisenä käynnistysinstrumenttina. Tämän jälkeen innovaatioasetelillä käynnistettyä toimintaa voitaisiin jatkaa tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden TKI-palveluissa muulla rahoituksella. Lisäksi yhtenä keinona yhteistyön lisäämisessä innovaatioasetelillä voisivat olla usean yrityksen ryhmähankkeet, jossa tutkimus- ja koulutusorganisaatio tuottaa yhteisesti useammalle yritykselle palveluita.

4.4.1 Ammattikorkeakoulu Centria innovaatioasetelin palveluntarjoajana

Centria ammattikorkeakoulun kolme kampusta sijaitsevat Kokkolassa, Pietarsaaressa ja Ylivieskassa. Ammattikorkeakoulu on panostanut laajasti tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopalveluihin, jotka on suunniteltu erityisesti alueen tarpeita silmällä pitäen. Ammattikorkeakoululla on laaja valikoima erilaisia TKI-palveluita yrityksille, joihin kuuluvat mm. yhteistyö TKI-hankkeissa, kehitysympäristöt, kehittämis- ja koulutuspalvelut sekä opiskelijayhteistyö. TKI-toiminnan painopiste alueita ovat digitalisaatio, tuotantoteknologia, kemia ja biotalous sekä yrittäjyys ja hyvinvointi.

Centria on ollut yksi aktiivisimmista ammattikorkeakouluista innovaatioasetelin palveluntarjoajina. Tästä huolimatta Centria ei lukeudu lukumäärältään merkittävimpiin innovaatioasetelin palveluntarjoajiin. Centrialla on ollut yhteensä 22 innovaatioasetelinhanketta vuosien 2016-2020 aikana. Innovatioaseteliprojektit ovat yleensä koskeneet liiketoiminnan kehittämistä, yksittäisen tuotteen testaamista, tuotekehitystä sekä myös palvelumuotoilua. Erityisesti mikro- ja pienyrityksille instrumentti on toimiva, suurempien yritysten kohdalla hyötyjen on koettu jääneen vähäisemmiksi. Parhaimmillaan yhteistyö ja TKI-projektit ovat jatkuneet innovaatioasetelihakkeen jälkeen asiakkaan omalla rahalla tai haetulla muiden instrumenttien jatkorahoituksella. Joidenkin yritysten kohdalla innovaatioasetelinhankkeen tuloksena on voinut olla myös tieto, ettei TKI-prosessia kannata jatkaa.

Innovaatioaseteli toimii Centriassa yhtenä kanavana ja rahoitusinstrumenttina pieniin TKI-hankkeisiin, joissa pyritään käynnistämään pienten yritysten TKI-prosesseja. Setelin vahvuus on, että sillä päästään nopeasti liikkeelle ja saadaan alkusysäys kehittämistoimille. Centria markkinoi aikaisemmin yrityksille seteliä pk-yrityksille yhtenä mahdollisuutena kehittämistoiminnan alkuun. Nykytilanteessa innovaatioaseteliä ei markkinoida erikseen, vaan TKI-palveluita kokonaisuutena. Innovaatioasetelin rooli on ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan yritysytteistyössä ollut rajallinen ja kokonaisvolyymissa setelihakkeet ovat marginaalinen osa toimintaa. Sen vahvuus on kuitenkin siinä, että se soveltuu tietyille yrityksille ja heidän tarpeisiin paremmin kuin muut instrumentit. Centria räätälöi asiakaslähtöisesti palveluita, ja joillekin yrityksille seteli voi olla yksi mahdollinen rahoitusmuoto.

Centriassa ei ole kehitetty innovaatioasetelin takia erityisiä palveluita tai prosesseja, vaan setelinhankkeet toteutetaan olemassa olevien TKI-palveluilla. Seteli on volyymiltaan pieni instrumentti, johon ei ole ollut tarvetta kehittää uusia palveluita, vaan olemassa olevia palveluita sovitetaan setelihakkeisiin. Seteliä on käytetty innovaatioprosessin käynnistämiseen, jonka jälkeen yhteistyötä ja Centrian TKI-palveluiden hyödyntämistä yrityksen kanssa on voitu jatkaa muun rahoituksen turvin.

5 Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Innovaatiosetelillä voidaan tunnistaa olevan kaksi keskeistä tavoitetta: pk-yritysten kansainvälistymiseen tähtäävän TKI-toiminnan aktivoiminen sekä uusien asiakkaiden saaminen Business Finlandin palveluiden piiriin. Suhteessa näihin yleisiin tavoitteisiin innovaatioseteli on ollut tarpeellinen ja osuva instrumentti. Erityisen tärkeää on, että myös pienemmille yrityksille, jotka eivät ole aikaisemmin olleet aktiivisia TKI-toiminnassa, kohdistetaan kannusteita, joilla tätä kenttää saadaan aktivoitua. Keskeistä on, että instrumentti on ollut kevyt ja matalan kynnyksen kokeilu ja uuden tiedon tai osaamisen hankkimista mahdollistava väline. Innovaatiosetelin selkeitä vahvuuksia ovatkin sen helppo käyttö asiakkaalle sekä suhteellisen kevyt hallinto Business Finlandille.

Instrumenttia on myös lukumääräisesti hyödynnetty varsin paljon, mikä kertoo, että sille on ollut kysyntää. Asiakashankinnan välineenä innovaatioseteli on tuonut runsaasti uusia yrityksiä Business Finlandin piiriin. Haaste kuitenkin on ollut, että asiakkuus ei ole jatkunut innovaatiosetelin käytön jälkeen suurimmalla osalla yrityksistä.

5.1 Vaikutukset kohdeyrityksiin

Innovaatioseteli on osunut hyvin pienten yritysten TKI-toiminnan käynnistämisen nivelvaiheen haasteisiin. Se on mahdollistanut TKI-toimintaa, jota ei olisi monilta osin toteutettu ilman seteliä. Seteli on tätä kautta tuonut lisäarvoa mikro- ja pk-yritysten innovaatiotoimintaan.

Innovaatiosetelin hyödyt ja vaikutukset vaihtelevat sitä hyödyntäneessä yritysjoukossa. Parhaimmillaan setelillä on saatu kehitettyä kyvykkyyttä ja osaamista liiketoiminnan kehittämiseen, kehitetty uusia tuote- ja palveluaihioita sekä parannettu ymmärrystä esimerkiksi IPR-asioihin liittyen. Setelillä toteutetuista toimista on jäänyt myös pidempiaikaisia vaikutuksia ja hyötyjä yritysten kehittämistyöhön ja liiketoimintaan. Saatuja tietoja, kehitettyä osaamista ja kehitettyjä ratkaisuja on muun muassa voitu hyödyntää setelihakkeen jälkeen osassa yrityksistä. Lisäksi seteli on auttanut yrityksiä suuntaamaan toimintaansa, kun on saatu tietoa muun muassa markkinoista. Innovaatioseteli on myös herätellyt pienempiä yrityksiä vahvemmin huomioimaan TKI-toimintaa ja luonut alkuja kehittämistoiminnalle. Tämän vaikutukset voivat vahvemmin näkyä vasta ajan kanssa.

Osalle yrityksistä innovaatiosetelin hyödyt näyttäytyvät vaatimattomina, ja seteli ei ole tuonut selkeitä ja merkittäviä hyötyjä. Näissä yrityksissä ei ole ollut selkeää suunnitelmaa kehittämistyön hyödyntämiselle ja jatkopolkuja ajateltuna kehittämistyölle. Lisäksi kehittämisaihioissa ei ole ollut riittävää potentiaalia jatkokehittämiselle, ja toisaalta ei ole ollut resurssia jatkohyödyntää kehittämistyön tuloksia.

Hyödyt syntyvät vahvemmin niissä yrityksissä, jotka ovat panostaneet yleisesti ja innovaatiosetelihakkeessa vahvemmin TKI-toimintaan omaa rahoitusta. Tämä on parantanut yritysten sitoutumista pitkäjänteiseen kehittämistyöhön ja hyötyjen saamiseen siitä.

Innovaatioseteliä käyttäneiden yritysten liiketoiminnan kehitys on ollut keskimäärin kasvavaa jo ennen setelin hakemista, ja liiketoiminta on ollut selkeästi kasvavaa innovaatiosetelin käytön jälkeen. Yrityksissä kehitys on ollut setelin käytön jälkeen kasvavaa sekä liikevaihdon että henkilöstön kasvun suhteen. Vaikka tätä selittävät monenlaiset muut tekijät, on innovaatioseteli ollut yhtenä tekijänä mahdollistamassa kasvua.

Eryteisesti innovaatiosetelin lisäarvo näkyy yrityksissä TKI-toiminnan aktivoitumisessa sekä myös liiketoiminnan kehittymisedellytysten parantumisessa.

5.2 Innovaatiosetelin käynnistämien TKI-prosessien jatkuvuus

Vaikka innovaatiosetelillä on saatu käynnistettyä pk-yritysten TKI-toimintaa, on innovaatioseteli aktivoinut pidempään jatkuvia Business Finland -rahoitteisia TKI-prosesseja sekä asiakkuuksia vain pienemmässä osassa setelin hyödyntäjistä. Alle viidesosa yrityksistä jatkaa Business Finlandin palveluissa setelihakkeen jälkeen, ja näistä vain pienempi osa varsinaisissa TKI-instrumenteissa.

Innovaatiosetelillä on rahoitettu hyvin monenlaisissa lähtökohdissa olevia yrityksiä ja laadultaan hyvin vaihtelevia innovaatioaihoita. Tämä on ollut myös innovaatiosetelin tarkoitus, eli mahdollistaa laajasti kehittämistä ja sen aloittamista. Näillä yrityksillä ja aihioilla ei kuitenkaan aina ole ollut edellytyksiä lähteä kehittymään kaupallisiksi tai etenkin kansainvälisille markkinoille päätyviksi palveluiksi ja tuotteiksi. Helposti saatavissa olevan ja laajalle massalle tarkoitetun rahoitusinstrumentin yleinen haaste on, että sillä tuetaan laajasti myös yrityksiä ja aihioita, joilla ei lähtökohtaisesti ole edellytyksiä kehittyä.

On useita syitä, miksi innovaatiosetelillä käynnistetyt TKI-prosessit eivät usein muodostu jatkuviksi. Tällä hetkellä innovaatiosetelin saannin kriteerit on määritelty varsin mataliksi ja rahoitusta saavat epäkypsät yritykset ja aihiot. Lisäksi innovaatioseteliprojekti ei vaadi suunnitelmaa siitä, miten TKI-työtä jatketaan sen käynnistämisen jälkeen eikä prosessin jatkamisesta muihin tai seuraaviin instrumentteihin ole ymmärrystä. Kaikilla palvelutoimittajilla ja asiakasyrityksillä ei ole vahvaa intressiä ja kannustetta jatkaa TKI-prosessia. Osin myös innovaatioseteliprojektilla on saatu ymmärrys, että kyseistä TKI-prosessia ei kannata jatkaa ja tämä on synnyttänyt kehittämistoiminnan päättymiselle.

Instrumentin vaikuttavuuden kannalta on syytä pohtia, tulisiko sitä myöntää edelleen matalalla kynnyksellä laajalle joukolle yrityksiä, vai rajata ja valikoida vahvemmin sen käyttöä.

5.3 Innovaatiosetelin vaikutukset kansainvälistymiseen

Kansainvälistymiseen innovaatiosetelillä toteutetut toimet ovat vaikuttaneet vaihtelevasti. Osalle yrityksistä hankkeet ovat parantaneet yritysten kansainvälistymisen edellytyksiä esimerkiksi uuden tiedon ja kyvykkyyden lisääntymisen kautta. Vaikka seteli on summaltaan pieni, on sillä voitu tuottaa pieniä toimia, joilla on esimerkiksi saatu konkretisoitua kansainvälistymissuunnitelmia tai parannettua tietoutta mahdollisuuksista kansainvälisten markkinoiden mahdollisuuksista. Samalla usealle yritykselle setelin hyödyt ovat jääneet vähäiseksi tai ne eivät näy kansainvälistymisessä vaan muissa asioissa. Tätä selittää osin se, että toisilla yrityksillä saattaa olla valmiimpi tuoteaiho, jonka kansainvälistymistä lähdetään setelillä edistämään, kun taas osassa innovaatiosetelihakkeista keskitytään kehittämään alustavaa aihiota.

Jo ennen setelin saantia ja pidempään toimineiden yritysten vientiin innovaatioseteli ei ole vaikuttanut merkittävästi. Sen sijaan lyhyemmän aikaa toimineissa ja toiminnan alkuvaiheessa setelin saaneiden yritysten kohdalla useampi yritys on alkanut viemään kansainvälisille markkinoille palveluita ja tuotteita setelin saannin jälkeen. Osassa yrityksistä innovaatiosetelillä on ollut osana muita tekijöitä merkitystä viennin aloittamisessa setelillä toteutettujen vientiedellytysten parantamisen ansiosta.

Yleisesti innovaatiosetelin merkitys kansainvälistymisedellytysten paranemiseen on suurempi vasta-aloittaneilla yrityksillä, jotka ovat rakentamassa kansainvälistymisen edellytyksiä.

5.4 Vaikutukset palvelusektorin kehittymiseen

Innovaatioseteli on luonut noin 50 miljoonan euron markkinan palvelutuottajakentälle. Tämän lisäksi innovaatioseteliä hyödyntäneet yritykset ovat panostaneet omaa rahoitusta setelihakkeisiin, jolloin palvelutuottajien seteli on tuonut lisää liikevaihtoa palvelutuottajakentälle yli 50 miljoonaa euroa.

Innovaatiosetelin palvelutarjoajien joukko on kasvanut varsin laajaksi ja monipuoliseksi yli 2 000:n organisaation palvelutarjoajan pooliksi. Tämän pohjalta innovaatioseteliä on voitu käyttää monentyyppisiin palveluihin, vaikkakin perinteiset tuotekehitys, IPR-asiat, palvelumuotoilu, tuote- ja palvelustrategian kehitys sekä pilotointi ja testaus korostuvat hyödynnetyissä palveluissa. Käytännössä innovaatiosetelin käyttö painottuu varsin vahvasti tiettyihin palvelutoimittajiin. TOP 100 palvelutuottajaa vastaa noin puolesta käytetyistä innovaatioseteleistä.

Innovaatioseteliä käytetään lähes kokonaisuudessaan yksityisten yritysten tarjoamiin palveluihin. Tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden osuus on jäänyt vähäiseksi palveluiden tarjonnassa. Innovaatioseteli onkin profiloitunut vahvasti yksityisten palvelutarjoajien palveluihin kohdistettavaksi instrumentiksi. Tähän on vaikuttanut muun muassa se, että osa yksityisistä palvelutoimittajista on ollut suhteessa muihin potentiaalsiin palvelutarjoajiin hyvin aktiivisia palveluiden markkinoinnissa.

Palvelutarjonnan laadussa on vaihtelua. Innovaatiosetelin käynnistämisen toiminnan vaikuttavuutta ajatellen olisi syytä pohtia, tulisiko asiakasyrityksiä ohjata vahvemmin laadukkaampien palvelujen piiriin.

Yleisesti innovaatioseteli on vaikuttanut TKI-toiminnan yksityisen palvelusektorin kehittymiseen, mutta vain tiettyjen palvelutoimittajien kohdalla. Innovaatioseteliä varten osassa yrityksistä on kehitetty uusia palveluita ja liiketoiminnan osa-alueita, mutta useammin palveluita tarjotaan jo olemassa olevasta palvelurepertuaarista. Innovaatiosetelin hyödyt näkyvät palvelutuottajille erityisesti siinä, että se on vahvistanut olemassa ollutta liiketoimintaa ja tuonut uusia asiakkauksia.

5.5 Vaikutukset yhteistyöhön korkeakoulujen kanssa

Korkeakoulujen ja yliopistojen rooli palvelutoimittajina on jäänyt marginaaliseksi. Käytännössä innovaatioseteliä on käytetty näihin organisaatioihin vain noin 2 % innovaatiosetelihankkeista.

Korkeakouluilla ja yliopistoilla ei ole vahvaa intressiä lähteä tarjoamaan rahallisesti innovaatiosetelin kaltaisiin volyymiltaan pieniin instrumentteihin palveluja. Nämä toimijat keskittyvät volyymiltaan suurempien rahoitusinstrumenttien hankkeisiin, joiden kautta voidaan myös tukea vaikuttavammin koulutusorganisaatioille lainsäädännössä asetettuja tehtäviä. Tutkimusorganisaatioiden palveluita ei myöskään ole viime vuosina erityisen laajasti sovitettu innovaatioseteliin. Näiden organisaatioiden palvelut ja palveluprosessit eivät usein ole riittävän ketteriä ja nopeita pienten yritysten innovaatiosetelihankkeiden tarpeisiin. Yksityisten konsulttien palvelut ja toimintatavat sopivat innovaatiosetelinhankkeisiin paremmin. Innovaatioseteli on myös profiloitunut selkeämmin yksityisiin palvelutuottajiin liittyvänä instrumenttina. Tähän ovat vaikuttaneet muun muassa useampien yksityisen palvelutuottajien markkinointipanostukset sekä niiden

Ammattikorkeakouluja ja yliopistoja päädytään hyödyntämään palvelutuottajina erityisesti silloin, kun Business Finland on nettisivujen kautta ohjannut yrityksiä näiden toimijoiden kanssa yhteistyöhön. Mikäli innovaatiosetelissä halutaan lisätä tätä pk-yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä, näyttää se vaativan vahvempaa ohjausta.

5.6 Innovaatioseteli innovaatiopolitiikan instrumenttina

Yleisemmin innovaatiopolitiikan instrumenttipaletissa innovaatiosetelillä on ollut selkeä rooli pienten yritysten TKI-toiminnan aktivoijana ja käynnistäjänä. Se on houkuttellut uusia pienyrityksiä käynnistämään kehittämistyötä ja mahdollistanut pienimuotoisia kokeilu- ja kehittämistoimia. Se on täyttänyt pienten yritysten suuntaan tarpeen, johon aiemmin ei ollut täysin vastaavan kaltaista instrumenttia. Vaikka seteli on toistaiseksi edistänyt vain rajallisesti pidempikestoisia innovaatioprosesseja muihin Business Finlandin instrumentteihin sekä muihin rahoituslähteisiin liittyen, on sillä silti ollut tärkeä rooli pienten yritysten TKI-toiminnan mahdollistajana. Koska kehittämistyön jatkuvuutta on tärkeää innovaatiopolitiikan tavoitteita ajatellen edelleen lisätä, on jatkopolkuja edelleen syytä selkeyttää niihin ja lisätä innovaatiosetelin käyttäjien ymmärrystä niistä.

Tulevaisuudessa on suunniteltu otettavaksi käyttöön TKI-verokannustin. Sen käytännön toteuttamistavasta ei ole tämän arvioinnin ajankohdassa vielä tarkkaa tietoa. Tässä selvityksessä ei ole tuotettu tietoa erityisesti TKI-verokannusteesta ja sen käyttöönotosta suhteessa innovaatioseteliin. Selvityksessä on kuitenkin kartoitettu näkemyksiä asiaan liittyen sen tiedon pohjalta, mitä verokannustimesta oli saatavissa. Niiden pohjalta voidaan sanoa, että TKI-verokannustin ei osu erityisesti mikroyritysten ja muiden hyvin pienien yritysten akuutteihin TKI-toiminnan tarpeisiin, joihin vaaditaan nopeaa ja ketterää taloudellista apua. Näillä yrityksillä ei ole kykyä panostaa itsenäisesti merkittäviä taloudellisia ja henkilöresursseja TKI-toimintaan. TKI-verokannustin on suunnattu vahvemmin muun muassa suuremmille pk-yrityksille, jotka ovat pidemmällä kehittämistyössä ja joilla on mahdollisuuksia ja resursseja tehdä panostuksia TKI-toimintaan ja odottaa siitä taloudellisia hyötyjä takautuvasti. Innovaatioseteli on tarkoitettu aivan TKI-prosessiin alkuun sytykkeeksi. Parhaimmillaan innovaatioseteli voi sysätä liikkeelle TKI-prosesseja, joiden edistymistä voidaan tukea verokannusteella ja muilla instrumenteilla.

5.7 Kehittämistarpeita ja kehittämisehdotuksia

Selityksessä on kartoitettu innovaatioaseteliin liittyviä kehittämistarpeita sekä muodostettu yhteistyössä asiantuntijoiden kanssa kehittämisehdotuksia näihin tarpeisiin liittyen. Yleisesti on huomioitava, että innovaatioaseteli toimii nykyisellään jo varsin hyvin, ja se osuu hyvin mikro- ja pk-yrityskentän tarpeisiin. Innovaatioasetelin vaikuttavuutta voitaisiin kuitenkin parantaa pienille viilauksilla ja kokeiluilla niiden toimivuudesta. Seuraavassa on esitetty kehittämistarpeita sekä niihin muodostettuja kehittämisehdotuksia.

Innovaatioaseteli on synnyttänyt vain rajallisesti Business Finlandin rahoitusinstrumenteilla jatkuvaa uutta TKI-toimintaa ja kehittämistyön jatkumoa. Koska innovaatioasetelin tavoitteena on lisätä pk-yritysten TKI-toimintaa, tulisi jatkuvuutta pystyä lisäämään.

Kehittämisehdotus 1. Innovaatioasetelin käynnistämien TKI-prosessien jatkuvuutta tulisi tukea vahvemmin ja ohjata vahvemmin näitä yrityksiä Business Finlandin muihin instrumentteihin. Tukea voitaisiin parantaa seuraavin keinoin:

- Innovaatioasetelin saajilta tulisi vaatia vahvemmin suunnitelmallisuutta siitä, miten rahoitusta saava aihota tullaan jatkokehittämään ja millä rahoituksella.
- Innovaatioasetelin jälkeen tarvittaisiin volyymiltaan suurempi jatkorahoitusinstrumentti/seteli, joka on kuitenkin kevyempi kuin olemassa olevat muut Business Finland -instrumentit. Setelin voisi saada innovaatioasetelihakkeen jälkeen esimerkiksi tilanteissa, joissa innovaatioasetelihanke on onnistunut.
- Muiden Business Finlandin instrumenttien jälkimarkkinointia ja neuvontaa niistä tulee tehostaa innovaatioasetelihakkeen päättäneille yrityksille.

Innovaatioaseteliä on myönnetty viime vuosina varsin löysillä kriteereillä ja mahdollisimman laajasti erityyppisille yrityksille. Samalla myös osa rahoitusta saavista kehitysaihioista on ollut sellaisia, että niissä ei ole ollut suurempaa potentiaalia jatkokehittämiselle tai lopulta kaupallistettavaksi tuotteeksi.

Kehittämisehdotus 2. Innovaatioasetelin saaville yrityksille ja innovaatioaihioille tulisi tehdä nykyistä hieman tiukempaa karsintaa. Tätä voitaisiin tehdä seuraavat asiat huomioiden:

- Innovaatioasetelin myöntämisvaiheessa tulisi olla nykyistä tiukempi kriteeri siitä, minkälaisille yrityksille seteli myönnetään. Yritysten tulisi olla valmiuksiltaan sellaisia, että ne kykenevät panostamaan omaa resurssia aihion kehittämiseen ja ovat kyvykkäitä edistämään TKI-prosessia innovaatioasetelihakkeen jälkeen.
- Innovaatioasetelin rahoituspäätöksissä tulisi selkeämmin tarkastella rahoitettavien aihioiden potentiaalia kehittyä kaupallistettaviksi innovaatioiksi, ja valikoida tarkemmin rahoitettavia aihioita.
- Koska yritysten omarahoitusosuudella on pystytty lisäämään innovaatioasetelihakkeesta saatuja hyötyjä, tulisi sen olla ehtona innovaatioasetelin saamiselle.

Kokonaisuutena innovaatioasetelin käsittely- ja myöntöprosessi toimii pitkälti hyvin nykyisellään. Silti innovaatioasetelin käsittelyä voitaisiin tehostaa edelleen pienillä toimilla ja näin säästää aikaa innovaatioasetelihakemusten käsittelyyn ja muun muassa edellisessä ehdotuksessa mainittuun hakemuksen laadun käsittelyyn.

Kehittämisehdotus 3. Innovaatioasetelin hallinnollista käsittelyprosessia tulisi sujuvoittaa automatisoimalla sen tiettyjä osia. Esimerkiksi seuraavissa asioissa automatisointi voisi tuoda hyötyä käsittelyprosessiin:

- Yritysten taustatietojen tarkastamista voitaisiin automatisoida ja näin säästää resurssia hakemusten muuhun käsittelyyn. Esimerkiksi yritysten luottoluokitustietojen ja vaadittavien perustietojen tarkastamiseen voitaisiin käyttää automatisoituja ratkaisuja.

Innovaatioasetelin palvelutuottajasektorilla löytyy monentyyppisiä palvelutarjoajia, mikä on mahdollistanut, että innovaatioaseteliä on voitu käyttää monenlaisiin palveluihin. Palveluiden laatuun ollaan oltu sekä tyytyväisiä että tyytymättömiä. Jotta innovaatioasetelistä saadaan mahdollisimman laajasti hyötyjä, voitaisiin palveluiden laadun varmistamiseen kiinnittää huomioita. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että yritykset löytävät sujuvasti sopivia palvelutarjoajia.

Kehittämisehdotus 4. Innovaatioasetelin vaikuttavuutta voitaisiin edelleen kehittää varmistamalla tarkemmin palvelutuottajien palveluiden laatu ja ohjaamalla yrityksiä nykyistä vahvemmin laadukkaampiin palveluihin. Tämä voitaisiin toteuttaa huomioimalla seuraavia asioita:

- Palvelujen laadun varmistamiseksi tulisi myös palveluntarjoajia tarjota valikoidummin asiakkaille. Tähän voisi ratkaisuna olla esimerkiksi Expert Searchin kaltainen verkkoalusta, jossa palveluntarjoajista voisi antaa palautetta. Palveluntarjoajia voitaisiin segmentoida heidän taustojensa ja heidän tarjoamiensa erilaisten palvelujen mukaan kyseisessä alustassa.

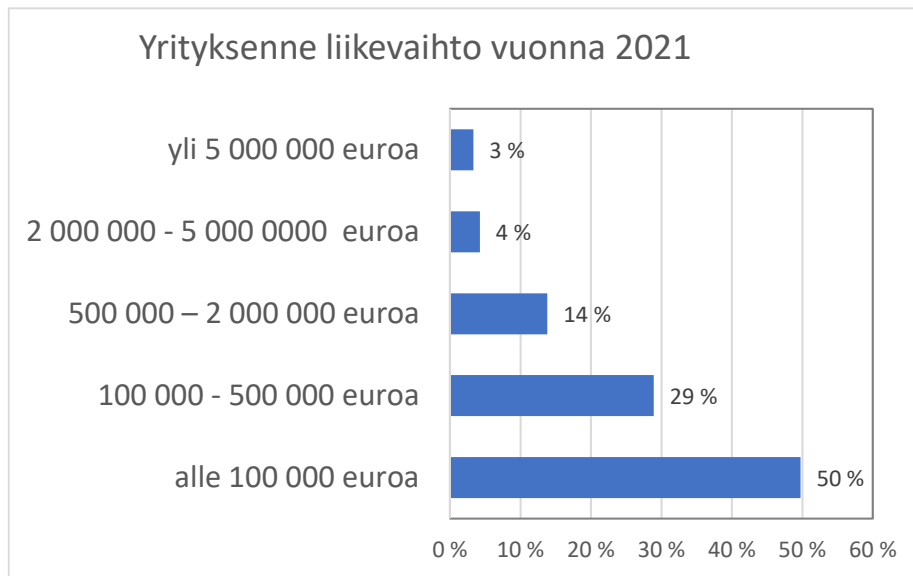
Innovaatioseteli on ollut toimiva instrumentti tuoda uusia asiakkaita Business Finlandille. Innovaatiosetelin suhdetta ja roolia voitaisiin edelleen tiivistää ja selkeyttää suhteessa muihin Business Finlandin palveluihin sekä esimerkiksi ELYn rahoituspalveluihin. Samalla setelin nykyinen rooli on tärkeää säilyttää riittävän matalan kynnyksen instrumenttina.

Kehittämisehdotus 5. Innovaatioseteli roolia ja yhteyttä tulisi edelleen selkeyttää suhteessa muihin innovaatiopolitiikan instrumentteihin sekä tuleviin uusiin kannusteisiin (mm. TKI-verokannustin).

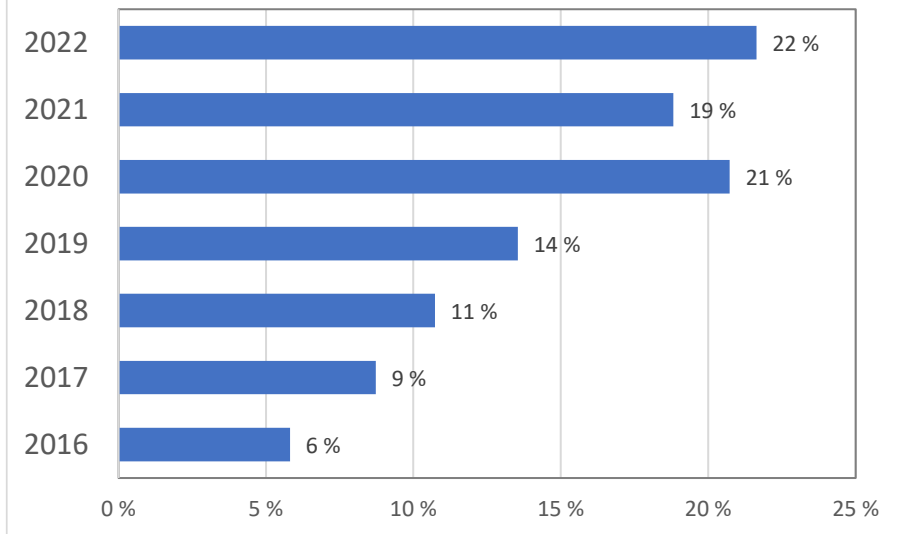
- Innovaatiosetelin roolia sekä polkuja muihin (Business Finland, ELY jne.) rahoitusinstrumentteihin tulisi edelleen selkeyttää sekä vahvistaa ymmärrystä, miten innovaatiosetelillä käynnistetyistä innovaatioprosesseista siirrytään muihin instrumentteihin. Samalla tulisi tuottaa tarkempaa tietoa TKI-verokannustimen käyttöönoton merkityksestä suhteessa innovaatioseteliin.
- Vaikka innovaatiosetelin saamisen kriteereitä tiukennettaisiin hieman, jatkossa tulisi kuitenkin varmistaa, että rahoituksen saannin reunaehdot eivät ole liian jyrkkiä ja setelin rooli matalan kynnyksen uusia asiakkaita houkuttelevana ja pienten yritysten TKI-toimintaa aktivoivana instrumenttina säilyy.

Liitteet

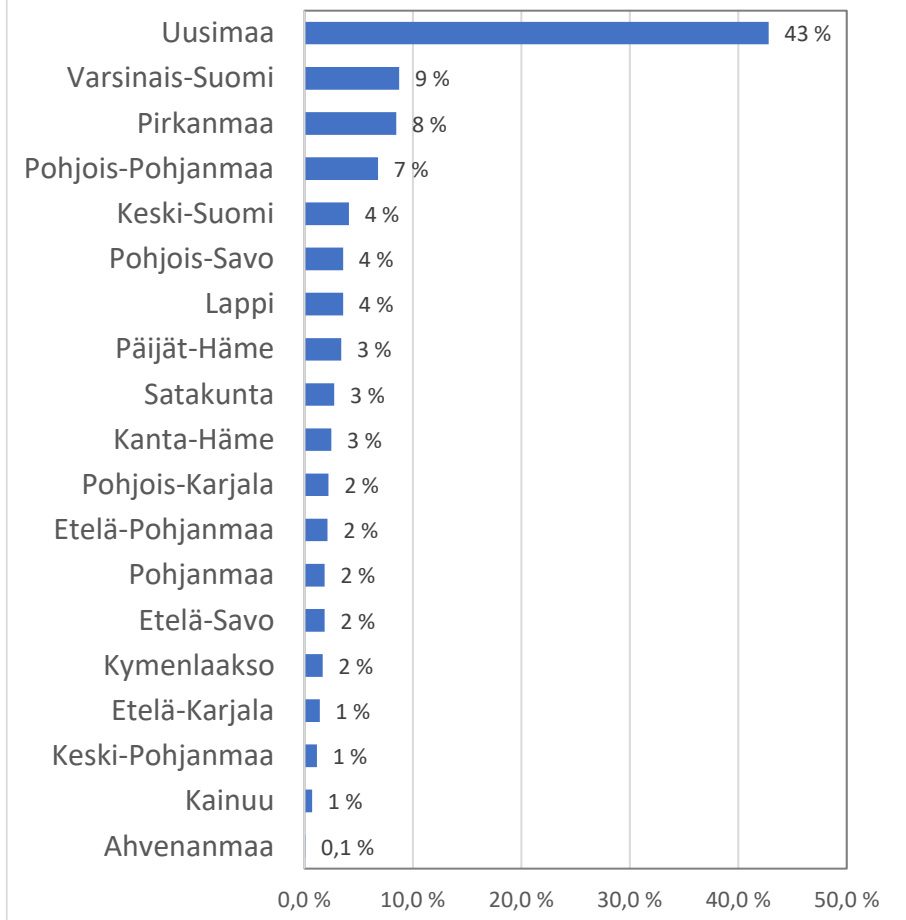
Liite 1 Innovaatiosetelin saaneiden yrityksen kyselyn vastaajaorganisaatioiden taustatietoja

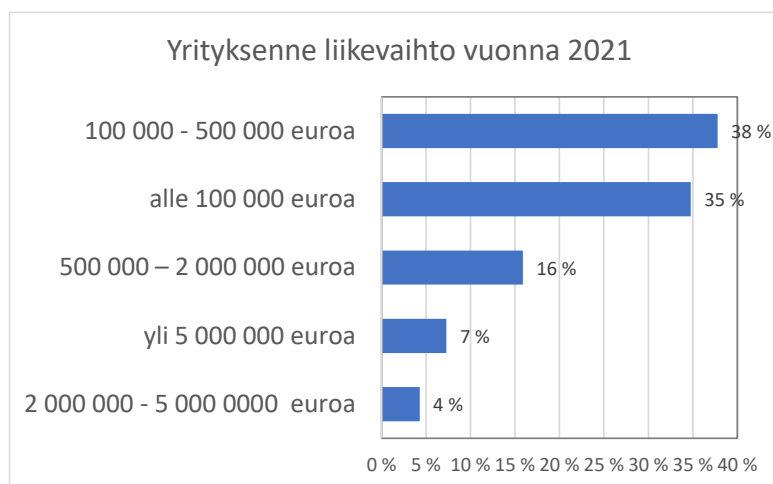
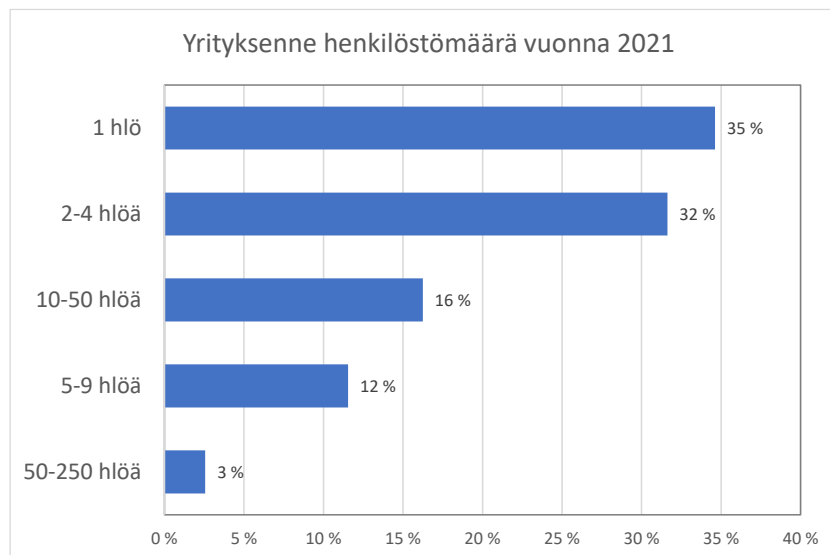
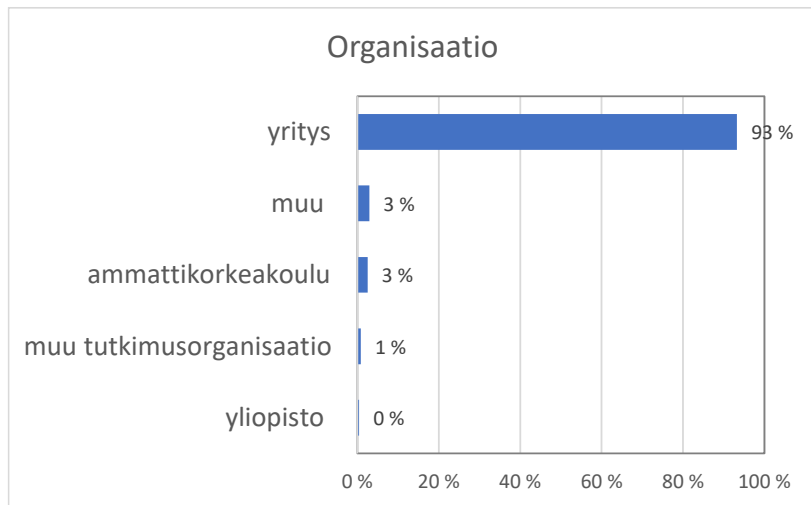
Minä vuonna yrityksenne on käyttänyt
Business Finlandin tai Tekesin
innovaatioseteliä?

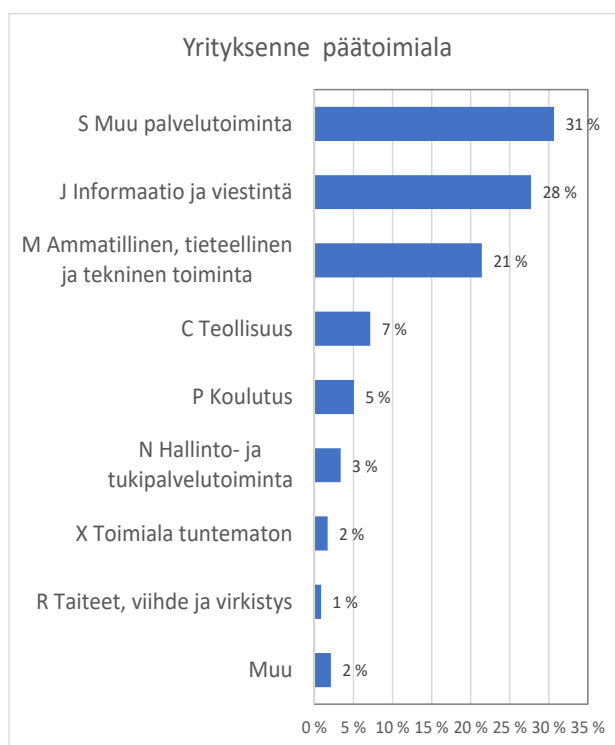
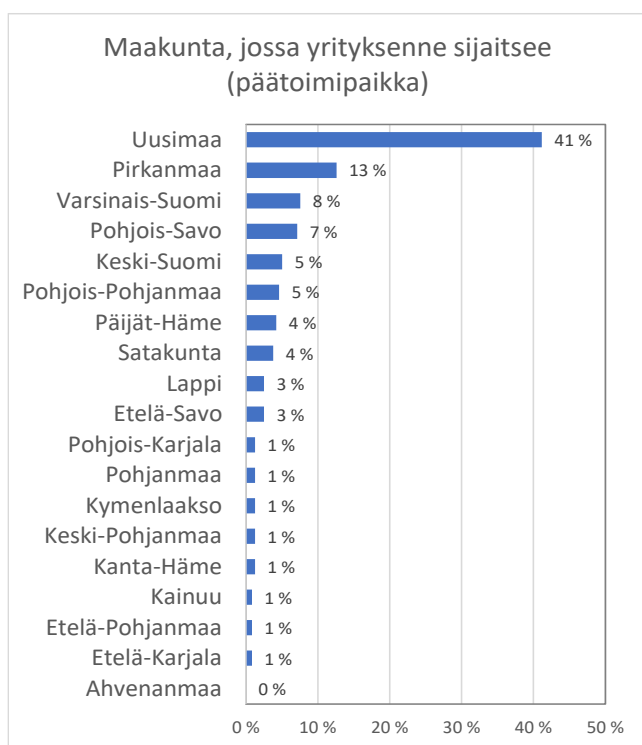
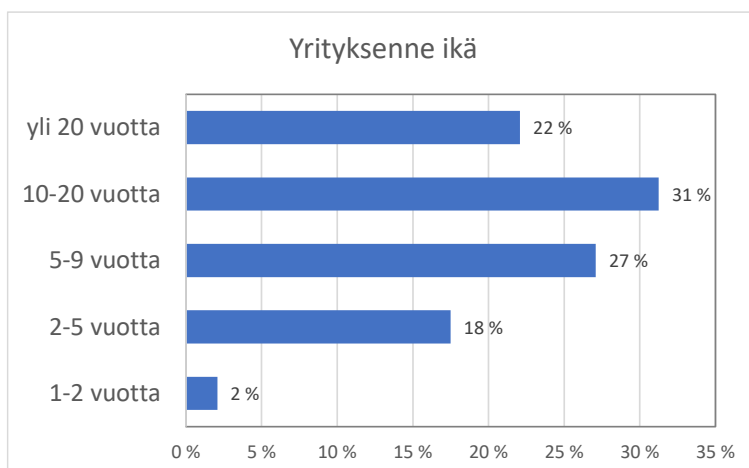

Maakunta, jossa yrityksenne sijaitsee
(päätoimipaikka)

Liite 2 Innovaatiosetelin palvelutuottajaorganisaatioiden kyselyn vastaajaorganisaatioiden taustatietoja

Liite 3 Innovaatioseteliä vuosina 2016–2020 hyödyntäneiden yritysten muiden Business Finlandin rahoituspäätösten lukumäärä setelihankkeen jälkeen

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Kaikki yhteensä
Co-Innovation, yritysosallistuja					1	15	4	20
Digiboosti		25						25
Into			1		2	2		5
Kasvumoottorikilpailu					1			1
Kiito	4	52	44					100
Nuoret innovatiiviset yritykset				7	2	4	5	18
Tempo	3	92	104	205	184	115	47	750
Tutkimus, kehitys ja pilotointi		19	46	53	56	58	46	278
Exhibition Explorer		20	37	58	24	15	33	187
Group Explorer				1	8	4		13
Market Explorer		20	31	50	42	55	38	236
Talent Explorer				8	19	22	14	63
Vientirengas	1							1
Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin						1		1
Energiatuki		2	9	16	13	16	18	74
Kiertotalouden investointiavustus						8	2	10
Kaikki yhteensä	8	230	272	398	352	315	207	1 782

Liite 4 Innovaatiosetelin saaneiden yritysten lukumäärä, niillä TOL 2008 2-numerotason toimialoilla, joilla oli yli 99 setelin saajaa.

	Toimiala	Yritysten lkm.
1.	62 Ohjelmistot, konsultointi ja siihen liittyvä toiminta	1 042
2.	70 Pääkonttorien toiminta; liikkeenjohdon konsultointi	817
3.	46 Tukku kauppa (pl. moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien kauppa)	552
4.	47 Vähittäiskauppa (pl. moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien kauppa)	432
5.	74 Muut erikoistuneet palvelut liike-elämälle	346
6.	71 Arkkitehti- ja insinööripalvelut; tekninen testaus ja analysointi	341
7.	85 Koulutus	285
8.	43 Erikoistunut rakennustoiminta	277
9.	25 Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	225
10.	93 Urheilutoiminta sekä huvi- ja virkistyspalvelut	206
11.	86 Terveyspalvelut	201
12.	73 Mainostoiminta ja markkinatutkimus	193
13.	41 Talonrakentaminen	179
14.	63 Tietopalvelutoiminta	156
15.	96 Muut henkilökohtaiset palvelut	154
16.	72 Tieteellinen tutkimus ja kehittäminen	151
17.	68 Kiinteistöalan toiminta	139
18.	32 Muu valmistus	135
19.	28 Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	119
20.	56 Ravitsemistoiminta	118
21.	10 Elintarvikkeiden valmistus	117
22.	90 Kulttuuri- ja viihdetoiminta	113
23.	82 Hallinto- ja tukipalvelut liike-elämälle	104